

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Första Kammaren. N:o 35.

Torsdagen den 23 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 90, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående afyttrande för byggnadsändamål af vissa delar af det s. k. Ladugårdsgärdet m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 13 och memorial n:o 14.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 21 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 15 och 38 regeringsformen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda memorial n:o 12, angående beviljande af ökade byggnadsanslag åt riksbankens afdelningskontor i Falun och Halmstad, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos å nyo första särskilda utskottets den 21 och 22 innevarande maj bordlagda memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande de i särskilda utskottets utlåtande n:o 11 framlagda förslag till ny värnpliktslag och till ny härordning.

Herr statsrådet Crusebjörn: Herr grefve och talman! Mina Herrar! Jag har att meddela att, med anledning af det särskilda ut-

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

skottets nu föreliggande memorial och det deri förekommande sammanjemkningsförslag, Kongl. Maj:t har funnit lämpligt att sammankalla de militära chefer, som stå omedelbart under honom, äfvensom cheferna inom arméförvaltningen för att begära deras yttranden rörande värdet af det föreliggande sammanjemkningsförslaget, och är jag nu i tillfälle att kunna meddela dessa herrars utlåtande i ärendet. Detsamma lyder som följer:

»Till Konungen.

Genom Eders Kongl. Maj:ts nåd. bref af den 21 dennes anbefalda att afgifva motiveradt utlåtande, huruvida en härorganisation i öfverensstämmelse med Riksdagens särskilda utskotts (n:o 1) memorial n:o 12 må anses ega sådant värde, ur militär synpunkt sedd, att den må kunna antagas att träda i stället för den nuvarande härorganisationen, eller om denna senare med sitt indelningsverk bör anses vara att föredraga framför den sålunda föreslagna, få undertecknade med afseende på de jemlikt sagda memorial föreslagna förändringarna i Eders Kongl. Maj:ts proposition, förklara, att uti de dessa förändringar berörda delar af utskottets förslag, eburu innebärande ett betydligt försvagande af den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna organisationen, dock, jemfördt med den nuvarande härorganisationen, medför följande fördelar:

A) I fråga om förslaget till ny värnpliktslag,

att, i följd af ökningen af utbildningstiden för den värnpliktige, denne vid mobilisering bör ega betydligt större krigsduglighet än nu, samt

att, då repetitions(regements)öfningarnas antal och äfven, i någon mån, längd ökats, detta innebär en motsvarande ökning i de mobiliserade truppernas krigsduglighet.

B) I fråga om förslaget till ny härordning,

att bildandet af reservformationer af andra uppådet vid specialvapnen, och — derest tillräckligt befäl komme att förefinnas — äfven vid infanteriet, varder underlättadt; äfvenså uppsättandet af landstormsafdelningar;

att förutsättningarna för erhållande af reservbefäl ökas.

Enär vidare, i nedan berörda afseende, Eders Kongl. Maj:ts proposition, åtminstone i väsentlig grad återfinnes uti den i memorialet föreslagna härordningen, få undertecknade derjemte påpeka:

att fälthären, jemlikt densamma, får en mera likformig sammansättning och indelning samt blir försedd med förstärkta organ för de högre enheternas ledning och truppens underhåll, samt

att befästningarna blifva försedda med ständig fredsbesättning, utan att de till fältarmén afsedda trupperna behöfva tagas i anspråk härför;

att samtliga infanteriregementen erhålla en mera likartad sammansättning samt att organisation och mobilisering på 3 bataljoner af fältarméns infanteriregementen kunna försiggå något lättare än nu;

att, då förslaget till organisation af kavalleriet hufvudsakligen öfverensstämmer med Eders Kongl. Maj:ts proposition, detta vapen, i jämförelse med nuvarande organisation, vinner en motsvarande förbättring;

att artilleriets styrka och verkningsförmåga ökas: vid fältartilleriet genom tillkomsten af fälthaubitser och batteriernas organisation på 4 kanoner; vid positionsartilleriet genom detta vapens organisation redan i fredstid; och vid fästningsartilleriet genom en ökning, motsvarande hvad Eders Kongl. Maj:t föreslagit;

att vid ingenjörtrupperna genom kadrernas förstärkning mobiliseringen af såväl fältarméns som fästningarnas ingenjörtrupper och staber blir möjliggjord eller underlättad; samt

att genom träng- och sjukvårdstruppernas omorganisation dessa truppers mobilisering underlättas.

I betraktande af hvad sålunda anförts samt af de olägenheter, hvilka sammanhånga med vår nuvarande härorganisation — den der brister i alla ofvan anförda hänseenden och med hvilken sammanhänger indelningsverket, som gifver hären en olikartad beskaffenhet och försvårar en utveckling af försvaret efter tidens kraf — få vi alltså förklara, att, enligt vår tanke, en härorganisation i öfverensstämmelse med Riksdagens särskilda utskotts (n:o 1) memorial n:o 12, oaktadt de afsevärda brister, hvaraf den i jämförelse med en härordning enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag lider, bland annat i fråga om officers- och underofficerskårens vid flertalet af trupper ogynnsamma tjänstgöringsförhållanden, dock, såväl i och för sig som i följd af den med vinterförläggning inträdande större utvecklingsmöjligheten, innebär en sådan förbättring, att den må kunna antagas att träda i stället för den nuvarande härorganisationen».

Utlåtandet är dagteckadt i Stockholm den 23 innevarande månad samt underteckadt: M. W. Hamilton, Axel Rappe, H. Elliot, Alfred Sjöberg, G. Bråkenhielm, C. Munck, Hemming Gadd, Carl Ericson, Richard Berg, J. R. Hamilton, L. W. Stjernstedt, Carl Warberg, Gustaf Björnin och G. Dunér.

Med återopande af detta nu upplästa yttrande och på grund af att jag efter tagen del af detta sammanjemkningsförslag kommit till den bestämda öfvertygelse, att detsamma, jämfördt med den härordning vi för närvarande ega, innebär en högst afsevärd utveckling af vårt försvarsväsen, äfven om uti vissa afseenden detsamma otvifvelaktigt är ett försvagande af hvad Kongl. Maj:t föreslagit och särskildt med tanken på huru angeläget det är att så snart som möjligt utveckla vårt nuvarande härväsen på ett sådant sätt, att detsamma må få full fältmessighet, får jag för min del tillstyrka Riksdagens kamrar att förena sig om att antaga det nu framlagda sammanjemkningsförslaget.

Herr Brehmer: Då försvarsfrågans definitiva afgörande vid denna riksdag nu förestår, vill jag till protokollet hafva antecknad min åsigt beträffande det skede, hvori den råkat genom detta sammanjemkningsförslag. Min ställning såsom medlem af kammaren och min fasta öfvertygelse gör, att jag i dag måste yttra mig.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpliktslag och ny härordning.

(Forts.)

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
plägtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

Jag vill då genast säga, att 8 månaders utbildningstid för infanteriet enligt min mening är absolut otillräcklig. En så stor nedprutning i öfningstiden för härens viktigaste vapenslag skulle åt oss skapa något, som icke är stort bättre än en milisarmé, och således gifva oss en försvarskraft föga, om ens något bättre än vår nuvarande härordning. Ett hundra femtio dagars rekrytutbildningstid för beväringen utan den indelta armén uppskattar jag nemligen icke mycket högre än nuvarande nittio dagars öfning jemte den indelta armén. Visserligen tillkomma repetitionsöfningarna, men dessa kunna icke uppväga den svaghet, som ligger uti den allt för korta, ofullständiga rekrytutbildningen; de komma endast att ådagalägga otillräckligheten af denna utbildningstid.

Genom att antaga ett förslag om åtta månaders öfning för infanteriet kullkastar man grundvalen, hvarpå Kongl. Maj:ts förslag hvilat, och detsamma blir alltigenom söndertrasadt.

Kongl. Maj:ts förslag är nemligen byggt på tolf månaders öfning för infanteriet, det lägsta, hvartill man med känsla af ansvar för ett effektivt stärkande af vårt försvar kunnat komma. Vidhållande vidare principen om att hvarje beväringssman skulle erhålla lika lång öfningstid, innehåller detta förslag hvad de viktigaste af specialvapnen beträffar, hvilka anses behöfva en något längre utbildning, och för att råda bot därför, den förändring i afseende å öfningstiden, att rekrytutbildningen och repetitionsöfningarna annorlunda fördelats än vid infanteriet, hvarjemte dessa vapenslag skulle erhålla något stamtrupp.

Det är därför en alldeles oriktig föreställning, som under Riksdagens lopp gjort sig gällande, att då tolf månader anses nödiga för specialvapnen, man skulle kunna afpruta något på infanteriets öfningstid. Infanteriet utgör hufvudmassan af armén; det är härens hufvudvapen. De öfriga äro hjälpvapen, som underlätta stridens utförande och bidraga till dess afgörande, men dessa specialvapen kunna dock icke genom sitt ingripande förminska den fara, som ligger uti ett ofullständigt öfvadt infanteri.

Ifrarne för åtta-månaders-förslaget anföra dessutom, att rekrytutbildningstiden enligt detta förslag blir för de värnpliktige lika lång som utbildningstiden för den indelte rekryten, nemligen 150 dagar. Men dessa begge rekrytkategorier kunna dock icke med hvarandra jämföras. Den indelte rekryten erhåller ett tillskott af öfningstid genom den regementsöfning, hvari han deltagit mellan första och andra årets rekrytmöte, hvarjemte de flesta af dessa rekryter, som allenast uppgå till 30 å 40 man årligen på hvarje regemente, sedan de blifvit approberade som soldater, undergå en förberedande korprals- och korpralskola, innan de återgå i ledet. Dessutom står den indelte soldaten under sin långa tjenstetid året om mellan vapenöfningarna under direkt inflytande af sitt militära befäl, hvilket otvifvelaktigt bidrager dertill, att yrkessoldaten i disciplinärt hänseende står vida öfver den värnpliktige.

Jag nämnde nyss, att det kongl. förslaget blifvit söndertrasadt genom denna 8 månaders öfningstid för beväringen. Utom denna allt för knappa öfningstid uppstå nemligen andra mycket afsevärda

olägenheter. *Det fast anställda befälets ställning* blir olidlig; det kommer att vara utan militärisk sysselsättning under sex månader af året, utan utsigt att kunna förskaffa sig sådan af civil art. Hvad man genom en ny härordning önskat vinna, nemligen att genom oafbruten tjenstgöring skapa ett fullgodt och fäldugligt befäl går om intet. Ju kortare den lagstadgade öfningstiden för de värnpligtige blifver, desto svårare blir det att ur de värnpligtiges led erhålla fast anställda volontärer för att deraf utbilda *underbefälsämnen*, hvarjemte den korta öfningstiden — kort i och för sig sjelf för att utbilda en rekryt — ännu mindre förslår att skapa användbart *reserobefäl*. Ju större skillnaden är mellan infanteriets och specialvapnens öfningstid, desto större blir svårigheten att till de senare uttaga beväringssmän på *frivillighetens väg*. För *de värnpligtige* sjelfva blir det oförmånligare att börja sin utbildning i januari än i november. Och slutligen, denna så högst vigtiga *repetitionsöfning under det nionde året* skulle alldeles försvinna.

Men, säger man, 8-månaders-förslaget är endast en öfvergångsform, vi få mera sedan. Kan det då vara riktigt att nu antaga ett förslag, som efter sex års öfvergångstid endast skulle skänka oss en härordning, hvilken i sin tur äfven måste betraktas endast såsom en öfvergångsformation, under det att den indelta armén slopades. Jag kan för min del icke vara med om att för sextio dagars ökad rekrytutbildningstid för den värnpligtige uppoffra den indelta armén. Det enda villkoret för att man skulle kunna gå in på 8-månaders-förslaget, för så vidt man vill åstadkomma ett stärkande af vår försvarskraft, vore, att dermed sammanbundes stamprincipen i hela dess utsträckning, d. v. s. bibehållande af indelta armén. Härigenom finge förslaget också den prägel, det förtjenar, nemligen att vara endast ett öfvergångsförslag, hvarpå man hittills icke vågat inlåta sig *utan* denna armé. Den stam, sammanjemkningsförslaget bjuder på, kan man icke sätta någon större tillit till, försävidt man ens någonsin kan få den. Det blir en stam på papperet, som blir omöjlig att rekrytera.

Man säger vidare, att i antagande af ett prutningsförslag skulle ligga politisk klokhet. Den politiska klokheten har ofta fått spela in, då det gällt vår försvarsfråga. Hvad vann man emellertid 1873 med den stora kompromissen och dess fortsättning? Blef väl försvarsfrågan löst? Hvad vann man 1892 genom aflyftande af indelningsverkets kostnad från rust- och rotelhållare? Visserligen vigtiga och i organisationshänseende afsevärda förbättringar, men endast 90 dagars öfningstid för de värnpligtige! Och hvad skulle man vinna nu genom att alldeles slopa indelningsverket? Enligt mitt förmenande endast en milisarmé med ofullständig öfning för de värnpligtige!

Den politiska klokheten och smidigheten kunna nog vara bra och hafva sitt berättigande. Men just nu, då det kongl. förslaget emotogs med stort förtroende och väckte så stora förhoppningar öfverallt i landet — vore det icke att drifva eftergifvenheten för långt, om man skulle nöja sig med att antaga ett förslag, som efter min mening endast utgör spillrorna af Kongl. Maj:ts förslag? Skulle ej detta väcka misstämning i vida kretsar?

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpligtigslag och ny härordning.
(Forts.)

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.*
(Forts.)

Att värnpligtidsen, konsekvent tillämpad, i vårt land haft svårare att kämpa sig igenom folkmedvetandet än annorstädes beror på, att vi i århundraden haft och ännu hafva en yrkesarmé. Då emellertid denna idé nu omsider synes genomtränga nationen och målet således stå oss närmare än någonsin förut, förefaller det mig, som om något nu borde företagas, som just tjenade till att gripa detta mål, något som visade, att allvarets stund en gång vore kommen, eljest fruktar jag, att målet åter glider ur händerna kanske för årtal framåt. Målet, som under hela min tjänstetid och alltid stått hägrande för mig, är en fullständig, en fullt genomförd, en betryggande härordning, byggd uteslutande på värnpligtens grund, men förutan hvilket måls näende jag icke anser klokt att uppoffra den indelta armén.

Herr talman, på de skäl jag anført kan jag icke taga på mitt ansvar att biträda sammanjemkningsförslaget.

Herr Lithander: Då de åsigt, som utskottets ledamöter hylla, redan torde vara för kammaren bekanta, och då militära ledamöter inom kammaren varit i tillfälle att yttra sin uppfattning i frågan, hoppas jag, att det icke måtte anses olämpligt, att äfven den, som kanske står något fjärrare ifrån såväl utskottsarbetet som den militära fäkkunskapen, dock vågar uttala sin mening. Jag har därför till-låtit mig begära ordet, alldenstund jag städse med varmt intresse sökt följa försvarsfrågans utveckling.

Likasom det särskilda utskottets betänkande n:o 11 vittnade om, att utskottet nedlagt ett mycket gediget arbete på utredningen och främjandet af denna vårt lands största och viktigaste fråga, lika otvetydigt bär det nu framlagda sammanjemkningsförslaget vittne om utskottets allvarliga bemödanden att slutligen föra frågan fram mot, om jag så får säga, början till en lycklig lösning. Jag kan icke underlåta att för min ringa del hembära utskottet ett hjertligt tack för dess arbete och på samma gång uttrycka den lifliga önskan och förhoppning, att Första Kammaren måtte i hvad på den ankommer göra allt hvad möjligt är på det att icke detta förslag till frågans lösning måtte stranda, äfven om det icke låter sig verkställas precis på det sätt, som kammaren helst skulle hafva önskat. Att sammanjemkningsarbetet varit svårt är ju alldeles tydligt, då det varit så många olika anspråk att sammanjemka. Derför har icke heller, som ju ock var att förutse, förslaget kommit att grunda sig på ett enigt beslut, och detta gör i viss mån sakens nuvarande läge något bekymmersamt. Kammaren måste emellertid nu fatta sitt beslut, alldenstund enligt mitt förmenande frågans lösning i år och utan uppskof är så ytterst nödvändig. För utskottet har det gällt att noga öfverväga, på hvilken väg man snabbt skulle komma till ett lyckligt mål, ett mål, med hvilket man kunde känna sig tillfredsstäld, äfven om det icke från början vore ett ideal.

Hela denna fråga måste, för att kunna rätt bedömas, betraktas ur särskildt *tvänne* synpunkter, den militära och den politiska. Det faller sig naturligtvis mycket svårt för dem af oss, som icke äro militärer, att bilda oss ett bestämdt omdöme om hvad som ur militärisk synpunkt är acceptabelt eller icke, helst då det nu gäller att

bygga hela vårt försvar på den allmänna värnpligtens grund. Men, det är dock ej första gången som ett härorganisationsförslag föreligger i Riksdagen, och sålunda hafva äfven vi, icke fackmän, varit i tillfälle att i någon mån förskaffa oss en inblick på detta område. Säkert erinra vi oss alla, som voro med om 1892 års riksdag, huru allmän glädjen var ej minst inom militära kretsar öfver att de värnpligtiges öfningstid hade blifvit utsträckt från 42 till 90 dagar. I dag är det ju att hoppas, att Riksdagen fattar ett beslut om en ytterligare ökning utöfver de 90 dagarne med 150 för infanteriet och 275 för specialvapnen. Detta är visserligen mindre än hvad Kongl. Maj:t begärt, och jag beklagar upprigtigt den gjorda afprutningen, men, mina herrar, med hvilken entusiasm och obeskriflig glädje skulle vi icke hafva tagit emot detta tillbud 1892! Hvarför skulle vi då i dag stå tveksamma? Hade icke 1892 års jemförelsevis anspråkslösa steg kunnat tagas, så hade det icke i dag blifvit taladt om hvarken 8 eller 12 månader. Vi kunna ju icke förneka, jag upprepar det, att detta är mindre än hvad Kongl. Maj:t på goda grunder ansett vara den öfningstid, till hvilken man slutligen bör komma för alla vapenslag, men man behöfver väl icke tvifla om, att vi måhända snart nog kunna erhålla den tyllnad, som erfordras. Jag har ej heller för min enskilda del betviflat hvad jag nysst hörde bekräftas, att nemligen Kongl. Maj:t mottager den hand, som Andra Kammaren slutligen har räckt så långt den vågat möta Kongl. Maj:ts begäran om uppoffringar till förmån för den stora fosterländska frågan, landets försvar. Vår besinningsfulla allmoge tager inga stora språng, då det gäller att lagstifta och bevilja statsanslag. Den vill gå sakta och försigtigt tillväga, den vill taga små varsamma steg mot målet, och kanske just därför kommer den också vanligen till målet.

Här hafva i denna kammare för några dagar sedan höjts röster för den, enligt mitt förmenande, allt för sangviniska mening, att man skulle lugnt kunna låta förslaget falla, derest afprutning på hvad Kongl. Maj:t föreslagit ifrågasattes — man skulle i allt fall så småningom få hvad man önskade, blott man hölle i sig. Mina herrar, jag förstår icke detta tal, mig förefaller detta vara mera än hvad någon kan lofva. Jag vill visst icke underkänna någons förmåga eller goda vilja, men jag vågar påstå, att ingen man i Sveriges land, ehö det vara må, skulle i närvarande stund kunna förmå Riksdagens Andra Kammare att på en gång höja öfningstiden till 365 dagar för alla vapen. Dertill kommer ju beviljande af ytterligare anslag, och man vet, huru försigtiga våra landtmän äro i det afseendet. Frågan är i hvarje fall af den stora vikt och betydelse, att man måste lemna så litet som möjligt åt det ovissa; det är såsom det gamla ordspråket säger, bättre hafva en fogel i hand än tio i skogen, och att riskera något som närmar sig hazard i detta fall kan jag för min del icke vara med om.

Jag har sagt, att vi 1892 hade anledning glädjas åt det steg, som då togs, och jag får säga, att alla försvarsvänner i vårt land skulle i dag hafva lika stor anledning till glädje, om det förslag, som nu föreligger, blefve af Riksdagens kamrar antaget, ty det

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.*

(Forts.)

kan icke betvivlas att, sedan principen en gång är godkänd och början blifvit gjord samt några år fått verka, man skall kunna få öfningstiden uppbringad till dess rätta längd.

Om vi nu se saken ur politisk eller, som jag skulle vilja säga, ur klokhetens synpunkt, kunna vi icke underlåta att finna, att det särskilda utskottets förslag erbjuder stora fördelar. Jag vill då i främsta rummet påpeka, att genom dess antagande blir hufvudprincipen om byggande af vårt försvar på den rena värnpligtens grund godkänd af båda kamrarne. Dessutom medför detta den stora vinsten, att man undviker uppskof samt risken af en sammankoppling med frågor, som icke höra hit. Jag vill också framhålla hvad som för mig står såsom i hög grad betydelsefullt, nemligen att denna fråga då kunnat lösas åtminstone till en början, utan att den svenska allmogens inflytande i den svenska riksdagen samtidigt underminerats. Det är ej heller utan att man äfven med stort fog kan räkna såsom en vinst, om man kan förebygga den bejdlösa agitation, som helt visst skulle uppblomma till förmån för en sammankoppling med andra frågor, i fall lösningen af denna fråga skulle lemnas åt en oviss framtid. Och slutligen ber jag att få framhålla vigten samt den stora fördelen att stå på fast mark, då det gäller utvecklingen af vårt försvarsväsen. Min öfvertygelse är att, efter antagandet af detta sammanjemkningsförslag, vi då såsom nu kunna räkna på samarbete med landtmännen i Andra Kammaren, någonting som jag befarar att vi nödgas afstå ifrån, om vi nu tillbakavisa denna handräkning från Andra Kammaren, som dock gifvits vårt lands försvarsväsen. — Jag tror, att dessa fördelar, om man rätt betraktar saken, äro allt för betydande att kastas bort, och jag skulle i hög grad beklaga, om Riksdagens Första Kammare skulle stå färdig att taga på sig ansvaret af ett sådant tillbakavisande.

Med den varma önskan att Första Kammaren måtte fatta sitt beslut i en lycklig stund anhåller jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Boström, Filip: Under de många år jag haft äran tillhöra Riksdagen har jag aldrig känt representantkallet så ansvarsfullt som under dessa dagar.

Jag har såväl i denna ärade kammare som många andra gånger haft tillfälle uttala mig för slopande af det gamla, numera för-
aldrade indelningsverket och försvarets ställande på den allmänna värnpligtens grund; utvecklade så som erfordras för att ställa vår armé något så när i jämförelse med öfriga länders. Då jag har denna uppfattning, var det således uteslutande med glädje jag vid denna riksdags början läste Kongl. Maj:ts proposition om den nya härordningen. Ur denna proposition framgick, att det, som regeringen då begärde, var det minsta möjliga, som den kunde taga på sitt ansvar att föreslå och man hörde från många håll den allvarliga önskan uttalad, att detta förslag skulle kunna komma till något så när oförminskadt genomgå Riksdagens skärseld. När man haft denna uppfattning och derefter står inför det sammanjemkningsförslag, hvarom kammaren nu har att fatta beslut, är, säger jag, ansvaret stort,

ty skilnaden mellan hvad som nu föreligger och hvad Kongl. Maj:t föreslagit är ju högst betydande.

Den förste talaren har såsom fackman skarpt betouat, huru otillfredsställande de 8 månadernas tjenstgöring är för hufvudvapnet, och härom behöfver man icke vidare i denna kammare orda. Men det är en sak, som han icke berörde och hvilken jag finner vara särskildt ömtålig, och det är, att befälets ställning genom det förslag, som nu föreligger, har blifvit högst betydligt försämrad. På samma gång som man genom att antaga en längre öfningstid tvingar befålet, som på landsbygden har för sin existens måst anlita andra förvärfskällor, att från dessa afgå, på samma gång har man icke tänkt på att höja deras aflöning så, att den kan anses motsvara de rimligaste anspråk, som derpå kunna ställas för den personal, som har att leda hela landets ungdom vid denna dess så viktiga utbildning. Man ställer större och större anspråk på befålet, men man gör ingenting för att göra dess ställning dräglig. Man har hört, hvilka fordringar man under de nu blifvande öfningarne för de värnpliktige ställer på detsamma, och vi hafva att glädja oss åt, att den allmänna anda, som finnes bland våra militärer, är synnerligen god. Visserligen har man hört ett och annat fall, då öfvergrepp egt rum, men härom kan man väl icke döma hårdt, ty vi äro väl alla syndiga menniskor och kunna lätt begå något misstag. Men säkert är, att andan är god, och man kan befara, att den sämre ställning, hvaruti befålet genom detta förslag kommer, kan göra, att denna goda anda icke kan upprätthållas; och en dålig anda inom befålet vid en värnpligtsarmé inverkar synnerligen skadligt på hela organisationen. Jag tillåter mig därför nu, då jag vet, att denna kammare kommer att fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med det sammanjemkningsförslag, som föreligger, att uttala den vissa förhoppningen, att frågan om ökande af befälets aflöning kommer att ådraga sig denna kammares särskilda uppmärksamhet, ty jag är viss på, att denna fråga är af synnerligt stor vikt.

Jag beder nu att få yttra några ord angående den öfningstid, som föreslagits för flottan. Innan jag öfvergår härtill, vill jag dock uttala ett beklagande öfver att Kongl. Maj:ts regering, då den funnit lämpligt att infordra yttrande från armén i dess helhet, icke på samma gång inkallat någon representant för det utomordentligt viktiga sjövapnet.

Det är tio månaders öfningstid för flottan, hvarom förslaget nu talar. För min del är jag rädd för, att det i praktiken kommer att möta synnerligen stora svårigheter att hålla våra sjöbefästningar besatta och våra krigsfartyg bemannade, för såvidt icke de tolf månadernas tjenstetid finnas för detta vapen anslagen. Visserligen är det sant, att en del af dessa våra sjöbefästningar under vintertiden äro otillgängliga till följd af isförhållanden, men vi hafva äfven andra, som hela året om icke äro hindrade af is, t. ex. Karlskrona befästning. För min del anser jag, att det varit synnerligen lämpligt, om äfven ett uttalande från representanter för flottan kunnat bifogas det, som herr statsrådet och chefen för landt försvarsdepartementet nyss uppläst.

Man talar så mycket om den stora kostnad, som denna härord-

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.

(Forts.)

ning kommer att förorsaka. Men ser man efter hvilka kostnader detta förslag enligt utskottets uträkning kommer att medföra i jämförelse med Kongl. Maj:ts, måste man erkänna, att man i dag icke fått behörigt vederlag, då kostnaden minskats med i rundt tal 3 procent, under det att öfningstiden för hufvudvapnet minskats med 33 procent. Men samtidigt med att man talar om de stora kostnaderna, har man icke några betänkligheter vid att från Andra Kammarens sida framställa förslag om en betalning af 50 öre per dag för de värnpligtige. Jag hade den äran att sitta såsom ledamot i Riksdagens särskilda utskott 1892, och det var då som man i sista stund såsom vilkor för förslagens genomdrifvande måste anslå 50 öre om dagen för de värnpligtige under dessa 90 dagars öfningstid. När man slutligen gick in på detta förslag, uttalade man sig allmänt för, att detta endast vore ett öfvergångsförslag och att, när man en gång komme till ett rent värnpligtigsförslag, skulle denna aföning bortfalla. Jag har nu icke annat att säga än att efter det beslut, som fattats i Andra Kammaren, jemfördt med det, som fattats i denna ärade kammare, det slut, hvartill utskottet kommit i detta hänseende, är tillfredsställande. Jag hade knappast trott, att man skulle komma så långt. Men i alla fall uppstår härigenom en ökad utgift, en utgift, som i och för sig strider mot hela värnpligtens idé, hvilket är att beklaga, ty den kommer sannolikt aldrig att kunna minskas; och när, såsom jag hoppas, de månader i öfningstid, som nu fattas, läggas till, blir bördan ganska betungande för statsverket.

Ehuru jag sålunda har dessa anmärkningar mot förslaget, till hvilka jag kunde lägga några mindre väsentliga i afseende å sjelfva den militära organisationen, har jag dock vid dessa dagars öfverläggning inom mig, då jag i det längsta varit tveksam, huru jag skulle bestämma min röst, slutligen kommit derhän, att jag anser mig böra lägga den för det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget, men jag gör det *endast och allenast af politiska skäl*. Jag har nemligen den uppfattningen, att det med landets närvarande politiska läge icke låter sig göra att under de närmaste åren åstadkomma ett förslag, som blir fördelaktigare än detta. Vi veta, i hvilken prekär ställning alla småstater stå under detta imperialismens tidehvarf, och det är därför jag icke kan taga på mitt ansvar att afslå sammanjemkningsförslaget, hvartill jag nu, ehuru med svidande hjerta, tillåter mig, herr talman, att yrka bifall.

Herr Nordenfalk: Sedan jag begärde ordet, har herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet haft det. Han har dervid behagat meddela kammaren de åsigt, för hvilka han kommer att göra sig till tolk inför Kongl. Maj:t, om detta sammanjemkningsförslag kommer till Kongl. Maj:t. Jag har — liksom säkert hela den öfriga kammaren — med den uppmärksamhet, som det förtjenade, åhört hans föredrag, men hans uttalande kan icke och bör icke hindra den enskilde riksdagsmannen att yttra sin åsigt om detta förslags innebörd, ty frågan gäller Sveriges väl eller ve.

Jag vill erinra om, att grunden till förslaget återfinnes i en utaf några af Andra Kammarens ledamöter vid utskottets hufvudbetän-

kande afgifven reservation. Deri säges, att, då stamrekryten har en öfningstid af 150 dagar och man är tillfredsstäld med denna tid, så kan man få ett nöjaktigt resultat äfven af en värnpligtigs öfning under samma tid. Det felslut, som ligger i detta påstående, har så många gånger blifvit påvisadt, att jag tror mig icke behöfva uppehålla mig dervid — allt nog, grundtanken i förslaget är sålunda felaktig och beror på ett fullständigt misstag.

Derpå har man emellertid byggt vidare.

Af de åtta månaderna — jag talar om infanteriet såsom varande hufvudvapnet — skulle tre användas för att repetera hvad som lärts under fem. Af dessa fem månader komma omkring tre att blifva vintermånader. Jag tror icke, att någon har ifrågasatt, att icke vinterdagen är kortare än sommardagen och att klimatet är detsamma under vintern som under sommaren. Öfningarna på fältet, hvarpå dock seger eller nederlag bero, komma således att omfatta två månader eller, om man vill vara liberal och tillägga den första repetitionsöfningen, tre månader. Se der, mine herrar, beskaffenheten af den lefvande mur, som skall utgöra skyddet för vårt arbete, och priset för densamma är indelningsverkets upplösning.

Hvarför skulle då Första Kammaren med detta förslag för ögonen frånträda sin förut angifna ståndpunkt och kapitulera på nåd och onåd vid första motgång? Jag får väl antaga, att svaret på denna fråga ligger i det af herr statsrådet upplästa yttrandet af herrar generaler, hvilket yttrande emellertid var ganska försigtigt hållet och, om jag hörde rätt och antecknade innehållet riktigt, innehöll, att oaktadt sina brister innebar detta förslag en sådan förbättring, att det »må kunna träda i stället». Dessa ordalag kunna inrymma den mening, att den föreslagna organisationen, sådan den föreligger efter sammanjemkningen, kan anses obetydligt bättre än den vi för närvarande hafva. Jag känner en auktoritet, som framhållit, att den, som skulle få i uppdrag att upprätta en organisation med blott åtta månaders öfning, måste kräfva bibehållandet af en stor del af den indelta stammen. Men antag äfven, att den föreslagna ordningen till och med är något bättre; är det då verkligen med klokhets förenligt att för en liten förbättring gifva upp allt hvad vi hafva och under nu rådande förhållanden försätta oss i ett sådant svaghetstillstånd, som en omorganisation alltid medför — och det för ett mål sådant som detta? Jag antager, att man hoppas på att kunna åstadkomma förbättringar och särskildt att öfvergångstiden skall förkortas. Ja, detta vore ju något att fästa afseende vid, i fall utgångspunkten blefve Kongl. Maj:ts förslag, som i och för sig innebär något, som man till en viss grad kan nöja sig med, men nu är sjelfva målet sådant, att ingen kan anse det gifva oss någon styrka. För öfrigt skall vid hvarje försök att förbättra detta förslag den invändningen framkomma, att man icke kan, innan organisationen trädte i verket, börja förbättra densamma, sådan den genom Kongl. Maj:ts och båda kamrarnes beslut faststälts att lända till efterrättelse. Man må komma ihåg, mine herrar, att när indelningsverket är borta, så har man icke att framhålla den lockelse, som dess afskaffande innebär!

Vi stå således inför den utsigten att under lång tid få arbeta på

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpligtslag och ny härordning.
(Forts.)

*Samman-
jenknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
plägslag,
och ny här-
ordning.*

(Forts.)

detta förslags genomförande och, sedan den tiden är tilländalupen, inför frågan om införande af förbättringar, hvilket, med den vana, som här i landet råder beträffande dessa slags angelägenheter, väl får antagas komma att kräfvä så lång tid, att vi, med förslaget antagande, hafva utsigt, att ett fjerdedels sekel går förbi, innan vi kunna hoppas på att se oss något så när försvarade. Hvem svarar för att denna tid står oss öppen?

Första Kammaren bör öfvergifva kampen för försvaret för att derigenom få fria händer för andra frågor, säges det. Jag förmenar, att detta icke är ett klokt råd. Det blir svårt för allmänheten att förstå, att Första Kammaren, som anser ett minimum af tolf månader nödvändigt, likväl voterar för åtta månader, då det står kammaren fritt att göra hvilket den vill, och kammaren så till vida handlar utan någon slags påtryckning, som chefen för landtförsvarsdepartementet, om jag fattade honom rätt, endast uttalat sin afsigt att, om detta förslag kommer inför Kongl. Maj:t, uttala sin åsigt deröfver.

Följden af ett sådant votum af Första Kammaren blir otvifvelaktigt den, att kammaren försvagar sin magt att motstå andra anspråk, som framdeles kunna komma att framställas och hvilka den icke håller i och för sig för giltiga. Det är dit hän rådet att ingå på detta förslag leder, och det kallar man politik!

Hvilken är nu ställningen i denna fråga? Regeringen, stödd på Första Kammaren eller Första Kammaren stödd på regeringen, anser tolf månaders öfning som minimum för ett ordentligt försvar. Andra Kammaren har ju nästan enstämmigt förklarat sin anslutning till den asigten, att landets försvar behöfver undergå väsentlig förbättring, men med en icke osedvanlig försigtig tillbakadragenhet samt måhända under trycket af känslan, att kammaren icke säkert visste, om Första Kammaren skulle hålla på tolf, tio eller åtta månader, har den stannat vid beslutet att nu icke gå längre än till åtta månader. Längre öfningstid fordrar längre öfverläggningstid. Allt detta känna vi ju väl till. Vår nation, så högt begåfvad som den är, både på hufvudets och hjertats och under vissa förhållanden äfven på viljans vägnar, har dock det felet, att den sent, tyvärr stundom allt för sent, kommer till handling. Det är ju ledsamt för oss litet hvar, både inom och utom Riksdagen, som vid Riksdagens början hyst den förhoppningen att vid Riksdagens slut kunna säga, att Sverige var vordet man. Men med nationella egendomligheter kan man ju icke undgå att räkna. En misströstan att i händelse af afslag icke snart få ett bättre försvar är likväl icke berättigad, och jag, som är bestämdt öfvertygad om att vägen dertill icke går här, utan att vi långt förr få försvarsväsendet ordnad, om detta jemkningsförslag förkastas än om det bifalles, jag yrkar utan tvekan afslag å detsamma.

Herr Walldén: Då jag antecknat mig som reservant mot det föreliggande förslaget, ber jag att få angifva skälen dertill. Jag har gjort det, emedan jag ansåg, att det sätt, hvarpå man ville söka förena kamrarnes skiljaktiga meningar, lagt tyngdpunkten allt för långt öfver åt den ena kammarens sida och gjort allt för stora eftergifter åt den kammarens mening. Häraf har nu följden blifvit, bland annat, den,

att man i åtskilliga viktiga organisativa hänseenden måst gripa till konstlade åtgärder, hvilka jag för min del icke kan anse lyckliga. Så t. ex. har man, då nu öfningstiden för arméns hufvudmassa, infanteriet, måst sänkas ända till 8 månader, varit nödsakad att bygga vidmagthållandet af det minsta nödvändiga antalet troppechefer och halftroppechefer på ett ytterligare anställande af volontärer, d. v. s. värfvadt folk — en grund, som jag för min del måste anse i hög grad otillförlitlig, och som, efter hvad jag tror, erfarenheten äfven visat vara det. Vidare har den stora skilnaden i öfningstiden för infanteriet och för specialvapnen — 4 månader — gjort, att man måst medgifva en kontant betalning åt de värnpligtige, som med eller mot sin vilja tilldelas specialvapnen, någonting som enligt min tanke alldeles strider mot värnpligtens idé och som ej kan bidraga till att uppfostra nationen till en rätt uppfattning af denna samhällspligt. Dessa båda nyheter, som icke legat i någondera kammarens beslut, men som varit nödvändiga för att åstadkomma det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget, medföra så stora årliga utgifter, att om dertill lägges det förhöjda penningbidraget till samtliga värnpligtige under en viss del af deras tjänstgöring, nemligen förhöjningen till 50 öre om dagen under repetitionsöfningarna, den med detta 8-månaders-förslag afsedda besparingen nedgått till på sin höjd 1 1/2 million kronor. Detta synes mig vara en allt för litet afsevärd besparing, då effektiviteten blir i så väsentlig mån minskad i jemförelse med den, som skulle hafva vunnits genom det kongl. förslaget.

Nu vet jag väl, att man säger: alla de brister och fel, som finnas i detta 8-månaders-förslag, dem skola vi nog sedermera afhjelpa; vi skola nog åstadkomma förbättringar deri. Ja, ingen kan lifligare än jag önska, att så måtte komma att ske, men jag kan ej vara viss derpå. Jag befarar snarare för min del, att med sammanjemknings-förslagets antagande landet kommer att anse försvarsfrågan hafva vunnit en lösning, hvarvid nationen sedan kommer att slå sig till ro under en lång tid. Men säkert är, att med antagandet af detta förslag är försvarsfrågan icke slutgiltigt löst; den kan och får icke vara det. Om eller när eller på hvad sätt eller under hvilka förhållanden den en gång kommer att lösas, derom kan ingen nu något veta.

Det är dessa skäl som gjort, herr talman, att jag ansett mig böra anteckna mig som reservant. Jag har endast velat i största korthet uttyda min ställning, och jag skall för min del icke göra något yrkande.

Herr Sjööcrona: Det yttrades under vår föregående öfverläggning om denna oerhördt viktiga fråga, att det förbehåll, som särskilda utskottet infört i 27 § 1 mom. värnpligtslagen rörande tiden för repetitionsöfningarna, skulle syfta på ett 10-månaders eller 8-månaders förslag. Då frågan om innebörden af detta förbehåll, som för öfrigt blifvit af båda kamrarna godkändt, nu icke föreligger, skall jag naturligtvis icke upptaga kammarens tid med att derom vidare orda. Jag vill endast erinra, att om repetitionsöfningarna skola förläggas till hösten, så äro de svårigheter, som föranledas af detta förbehåll, lika stora vid ett 10-månaders eller 8-månaders förslag som

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

vid ett 12-månaders förslag. Dessa svårigheter kunna dessutom till väsentlig del afhjelpas genom en inqvarteringslag. Jag vågar därför bestämdt påstå, att Första Kammaren och dess utskottsledamöter ingalunda åsyftat någon sådan försämring af den af Kongl. Maj:t föreslagna försvarsorganisationen. Hade Andra Kammaren velat antaga Kongl. Maj:ts förslag, skulle detta utan tvifvel i hela denna kammare, helsats med odeladt bifall, och denna kammares allra flesta ledamöter skulle helt visst i likhet med mig hafva räknat den stunden, då vi fått mottaga budskapet härom, för en af de gladaste och äminnelserikaste i hela vår lefnad.

Nu har emellertid Andra Kammaren beslutat sig för en öfnings-tid af 8 månader. Det har därför enligt grundlagens bud ålegat utskottet att afgifva ett sammanjemkningsförslag. Jag har dervid i likhet med samtliga öfriga utskottsledamöter från denna kammare ansett det vara min pligt att medverka till framläggandet af det bästa möjliga förslag, som kunde hafva någon utsigt att antagas af medkammaren, på det att äfven denna kammare måtte blifva i tillfälle att pröfva detta förslag samt deröfver afgifva sitt votum, och på det att icke frågans öde skulle afgöras genom den förseglade sedeln i utskottet. Men jag har antecknat mig som reservant, därför att jag inom utskottet uttalat och fortfarande hyser den åsigten, att om än detta nu framlagda sammanjemkningsförslag icke i någon mån strider mot grundlagen, så hvilat det dock enligt mitt förmenande, beträffande frågan om öfningstiden, på en oriktig och mot Första Kammaren orättvis sammanjemkningsgrund.

Enligt min uppfattning borde öfningstiden hafva bestämts på ett sådant sätt, att den för samtliga värnpligtige kommit att utgöra ett medeltal mellan 12 och 8 månader. Detta hade ju enklast kunnat åstadkommas genom att bestämma öfningstiden lika för alla till 10 månader, hvarvid kamrarne dock måst ena sig om att medgifva ökad öfningstid för rytteriet och dermed jemförliga specialvapen, på grund af frivilligt aftal och mot särskild ersättning. Ett annat sätt, som jag också inom utskottet framhöll, hade varit att bestämma 12 månaders öfningstid för rytteriet och dermed jemförliga specialvapen, 8 månader för trängen, positionsartilleriet och fästningsartilleriet samt 10 månader för alla de öfriga vapenslagen och flottan. Derigenom hade också framkommit ett medeltal af öfningsmånader, hvilket hade blifvit omkring 10.

Hvad nu beträffar spörsmålet, huruvida detta sammanjemkningsförslag bör antagas eller förkastas, bör väl dervid i främsta rummet undersökas, om en försvarsorganisation enligt detta förslag är väsentligt bättre än den nuvarande och sålunda bereder vårt land ett väsentligt stärkt försvar. Härom lär väl, sedan vi hört det af herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet meddelade utlåtandet och hans eget yttrande, icke vidare råda något tvifvel, och således bör frågan härom jakande besvaras. Jag tror också, att om kommande talare deremot göra invändningar, skall nog en af mina kamrater i utskottet närmare utreda den frågan. Men, säger eller tänker man, om än denna försvarsorganisation är väsentligt bättre än den nuvarande, så höra vi ändock förkasta densamma, emedan

vi i så fall kunna förr nå det eftersträfvansvärda målet, en försvarsorganisation enligt Kongl. Maj:ts förslag. Ja, mine herrar, så säger och tänker man, men man upplyser oss icke om, på hvad sätt vi skola nå detta mål så fort, som man tror.

Det kan nog antagas, att åtskilliga bland de Andra Kammarens ledamöter, som nu motsätta sig ett afgörande vid denna riksdag, möjligen skulle finnas villiga att gå med på ett sådant förslag, derest samtidigt andra af dem ifrigt eftersträfvade önskningsmål kunde vinnas. Men ett stort antal af dessa ledamöter och de, som nu yttrat sig för och röstat för ett afgörande vid denna riksdag, låta icke kommandera sig, och de äro mycket litet känsliga för ett hypnotiskt inflytande af andras åsichter och vilja, den viljan må vara hur seg och stark som helst. När de och deras valmän inse nödvändigheten eller åtminstone lämpligheten af en utsträckning af värnplikten, då, men först då kunna vi hoppas att vinna det eftersträfvansvärda målet.

Jag förtviflar emellertid ingalunda om framtiden, ty jag hoppas och tror, att insigten om denna nödvändighet af utsträckt öfnings-tid snart nog skall börja skjuta brodd och mogna, kanske innan ännu de 6 åren af öfvergångstiden hafva gått till ända, men jag kan icke förstå det resonnementet, att om vi nu skulle förkasta detta sammanjemkningsförslag, skulle vinnandet af detta önskningsmål främjas, men deremot hindras, om vi antoge förslaget. Förhållandet synes mig vara alldeles motsatt. Får folket vänja sig vid denna, hvad fotfolket beträffar, till 8 månader bestämda öfnings-tid, som ju skulle börja i januari månad, så skall man utan tvifvel snart nog lära sig inse, att, då alla de, som hafva årstjenst, i allt fall måst sluta denna sin tjenst den 24 oktober och icke gerna kunna bereda sig lämplig sysselsättning under mellantiden, det icke är någon synnerlig tunga utan snarare en fördel att öfnings-tiden börjar den 1 november, och då hafva vi ju åtminstone dessa två månader november och december.

Herr talman! Utskottets ledamöter från denna kammare hafva å alla områden af det dem förelagda arbetet ärligt kämpat och sträfvat för att bereda framgång åt Kongl. Maj:ts förslag. De hafva sannerligen icke med glädje mod framlagt detta sammanjemkningsförslag. Jag behöfver icke yrka bifall till detsamma; det är redan gjordt, och proposition derpå skall ju i allt fall framställas; men jag vågar icke taga på mitt ansvar att med min röst föranleda detta sammanjemkningsförslags fall, och därför kommer jag att gifva min röst för bifall.

Herr Wieselgren: Det är i dag som det var vid det tillfälle, då vi afhandlade denna fråga under »principdebatten». Skall man anse, att ett totalförslag har bättre utsigter än ett partielt? Erfarenheten af våra riksdagsförhandlingar har dock, efter hvad jag tror, tillräckligt tydligt lärt oss, att man kommer längre på de partiella förbättringarnas väg än med de stora förslagen, hvilka alltid skrämma medkammaren.

Det förslag, som Kongl. Maj:t i sin proposition föreslog oss att antaga, är icke numera aktuelt. Nu föreslår man oss ett kortare steg; och just af den orsaken hafva i dag höjts flera röster, hvilka säga:

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpliktslag och ny härordning.
(Forts.)

*Samman-
jämnings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

derför att det steget är kort, böra vi icke taga det. Mine herrar! Jag säger tvärtom. *Just därför* att steget är kort, böra vi taga det; ty dess flere steg erfordras ju för att komma till målet, och icke hafva vi någon tid att försumma.

Man säger dock: hvad hafva vi för *garantier* att de följande stegen verkligen komma att tagas? Jag kan ju dertill icke svara annat än, att den kraftigaste garantien väl ändå ligger i vår fullt medvetna önskan att fortfarande lefva i historien som ett fritt och sjelfständigt folk. Men jag är beredd på, att denna förklaring skall synas mången allt för luftig, och att man på grund af minnet af hvad som varit skall känna den allt för litet tillfredsställande. Man skall säga, att vi under den nya representationens tid hållit på i 26 år, innan vi kommo till 1892 års förslag om 90 dagar. Ja, mine herrar, det är sant. Men jag ber dock att få påminna om någonting, hvarpå nog icke alla kommit att tänka, men som dock måste besinnas, om man vill rätt bedöma dessa förhållanden.

De äldre af kammarens ledamöter veta mycket väl, att vi under de 26 åren hade att kämpa med icke blott den gamla boutredningsfråga, som vi ärft efter ståndstiden, afskrifningen af grundskatterna med ty åtföljande indelningsverk, utan äfven med en vida värre faktor, den nemligen, som vi ärft från intrycken vid början af 60-talet. Den tidens skandinaviska festrus hade framkallat löften och förväntningar, som år 1864 skulle pröfvas till sin verkliga halt. Och de pröfvades och fingo öfver sig ett »mene tekel», som kunde öfversättas med: Sveriges folk är icke i stånd att försvara andra; Sveriges folk *är icke i stånd att försvara sig sjelft*.

Det var denna fruktansvärda insigt, denna upptäckt, om jag så får kalla den, som förlamade nationens handlingskraft. Det var denna uppfattning, sinnesstämning, öfvertygelse, som en gång fick sitt grufliga uttryck i de orden: »hvad gör det, om Sverige benämnes ett konungarrike eller ett storfurstendöme?» Jag kände den man, som fälde detta yttrande, och jag är öfvertygad, att jag tolkar hans ord rätt, när jag säger, att innerst uti dem låg den allra djupaste resignation. Man tyckte, att det icke var värdt att offra något på försvaret, ty det var ju en afgjord sak, att vi *icke kunde* försvara oss. Men nu, mine herrar, nu är den tiden förgången, den öfvertygelsen finnes icke mer. Nu hafva vi lärt oss, att den gamla satsen »lätom oss äta, dricka och leka, ty i morgon måste vi dö» icke passar för oss. Vi behöfva den icke, ty vi hafva fullkomlig förmåga att, *om vi vilja* det, försvara vårt land och vår frihet. *Och vi vilja det*.

Anda intill de senaste tiderna har det ju varit sjelfklart, att den, som vill anses liberal, i främsta rummet måste vara försvarsnihilist. Är det så ännu i dag? Nej, äfven de liberala visa nu, att de äro svenskar, att de hafva hjerta i bröstet, att de äro fosterlandsvänner så goda som vi. Äfven de arbeta, och hafva just i dessa dagar på det mest nitiska och hedrande sätt arbetat för att öfvertyga hvarje vankelmodig om, att det både är vår pligt och står i vår förmåga att värna vårt land.

Detta gör, mine herrar, att ställningen nu är en helt annan än den var under de fem och tjugu år, som gingo före år 1892. Vi be-

höfva derför icke med missmod fråga oss: skola vi någonsin få de förbättringar, som ännu återstå att önska, skola vi kunna taga och inom rimlig tid komma att taga de nya steg, som krävas för att hinna målet? Jag är öfvertygad om, att så skall ske.

Det finnes också en annan sak, på hvilken jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet. Den enskilde kan ju ega mycket, som för honom är af vikt, men *ett* eger han, som är af osvikligt värde, och det är hans goda fräjd. Vi älska ju att kalla oss söner af ett fräjdadt folk; dermed mena vi, att vi tillhöra ett folk, som är *väl* fräjdadt i världens historia. Detta visar emellertid, att icke blott den enskilde medborgaren har en fräjd att taga vara på, äfven folken hafva en sådan, äfven för folken måste det vara af vikt att upprätthålla sin goda fräjd, det goda anseende, det under tidernas lopp förvärfvat ibland de öfriga folken. Jag vill hemställa till eder, mine herrar, hvilket omdöme utlandet skall fälla om oss, i fall man der i dag eller i morgon skulle få läsa i tidningarna, att Sveriges folk trasat sönder och kastat ifrån sig ett af den svenska regeringen Riksdagen förelagdt försvarsförslag? Folken hafva flyttat hvarandra mycket närmare i våra dagar än förr; det kan innebära en fara, men det kan också hafva sina fördelar. En sådan är den mellanfolkliga kritikens snabbhet och skärpa. För min del tror jag, att vi göra oss den fördelen bäst till godo genom att akta på hvad vårt samvete dock måste säga oss, om de skäl man uti utlandet skulle hafva för sin dom öfver oss, derest vi skulle handla så oklokt och oförsvarligt, att vi afsloge detta förslag. Och skulle man affordra mig någon hänvisning till garantier för fortsatt förbättring och utveckling af vårt nationalförsvar, vill jag endast peka på detta betänkande och säga: antag detta förslag; ty uti dess antagande ligger den bästa garantien för vårt försvars fortsatta utveckling.

På grund af hvad jag anfört, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande klockan 7 på aftonen.

Friherre Sparre: Jag vill till en början i hufvudsakliga delar instämma uti det uttalande, som blifvit gjordt af en ärad representant på södermanlandsbänken.

Äfven jag finner för min del det föreliggande sammanjemkningsförslaget i mångt och mycket otillfredsställande, och om jag det oakadt nödgas gifva min röst åt detsamma, så är det derför, att man för närvarande antagligen icke kan få något bättre och att förslaget verkligen utgör ett stort steg framåt i rätt riktning, glädjande nog tillkommet utan köp, samt att genom detsamma, efter de upplysningar, som här förut i dag blifvit lemnade, skaffas oss ett bättre försvar än det, vi nu hafva. Mitt hopp är äfven, att Riksdagen redan under öfvergångstiden må komma att besluta om försvarets vidare utveckling.

Det är dock en punkt uti utskottets förslag, som jag finner vara i hög grad betänkelig, och det är den, som angår minskningen i

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

öfnings tiden vid flottan och dertill hörande fästningstjänst, en minskning från 365 till 300 dagar. Utskottet synes vid detta förslags afgifvande hafva följt andra grunder, än som gjorts gällande i främmande länder, som hafva olika utbildningstid för olika vapenslag, ty der har man gifvit längre utbildningstid åt flottans värnpliktige, och detta naturligtvis därför att tjänsten vid sjövapnet är mera mångsidig och fordrande än vid andra vapenslag.

Det torde väl icke kunna bestridas, att flottan antagligen får mottaga den första, kanske oväntade stöten af en fiende, och därför måste flottan hålla sin krigsberedskap uppe hela året. Herrarne torde hafva sig bekant, att tyska flottan har eskadrar både i Nordsjön och Östersjön rustade hela året. Ja, nu säger man visserligen, att under de månader, då de värnpliktige icke äro inkallade, en del af flottan kan hållas rustad uteslutande med stammanskap. Men huru går det då till vid en mobilisering? Jo, en del af detta manskap måste debarkera och ersättas af värnpliktige, i den mån dessa hinna inställa sig. Derigenom uppstå oreda och allehanda dröjsmål, innan flottan kan löpa ut; och flottans koncentrerung enligt fastställd plan kan sålunda komma att omintetgöras. Vådan häraf ligger ju i öppen dag.

Hvad kustartilleriet angår, måste det väl ständigt hafva en årsklass inne, om kustfästningarna skola vara tryggade mot en coup-de-main af fienden före krigsförklaringen. Vi veta alla, att sådana dåd beklagligt nog skett och fortfarande kunna ske. En engelsk komité, som haft att yttra sig angående ett förslag om byggande af en tunnel under engelska kanalen, upplyser i berörda hänseende, att under åren 1700—1870 krigsförklaringen i 10 fall föregått fiendtligheternas öppnande, men i 107 fall icke.

Att en fiende genom ett oväntadt och hastigt öfverfall skulle bemäktiga sig en eller annan af våra ofullständigt bemannade kustfästningar, är så mycket sannolikare, som dessa, sedan de blifvit färdiga, äro så starka, att en fiende torde väl betänka sig, innan han anfaller dem, sedan de erhållit fulltalig besättning. Och hvad isförhållandena i våra skärgårdar vidkommer, äro de nästan utan undantag sådana, att de icke kunna anses utgöra hinder för en fiende att anfalla kustfästningarna.

Då jag sålunda anser, att en inskränkning af utbildningstiden för flottans och kustfästningarnas värnpliktige kan blifva ödesdiger för vårt land, skulle jag helst velat yrka återremiss i denna punkt, men jag skall dock för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Falk, Helmer: Herr talman! Mine herrar! Vi stå nu omsider inför slutakten utaf denna Riksdags stora försvarsfråga, en fråga, som omfattats med så mycket intresse och som väckt så lifliga förhoppningar. Illusionerna hafva nu ramlat, och man står inför den nakna verkligheten. Kamrarne hafva fattat väsentligt olika beslut, och här föreligger nu sammanjemkningsförslaget.

Märkligt är emellertid, att allt hitintills det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget icke till sina hufvudgrunder varit underkastadt någon egentlig kritik, åtminstone icke i denna kammare, och som jag tror,

icke heller i medkammaren. Vål har man gjort anmärkningar mot mer eller mindre viktiga detaljer, men i hufvudsak har ingen granskning förekommit.

Det må vara begripligt, att de utaf denna kammares ledamöter, som icke äro blinda för det kongl. förslaget många svaga sidor, icke, så länge det gälde att antaga eller förkasta förslaget oförändradt, hafva velat uttala sina betänkligheter. Men nu, då här föreligger ett i hög grad stympadt sammanjemkningsförslag, torde kanske tiden vara inne att i korthet underkasta detta en pröfning, för att se, om det från militärisk synpunkt är af beskaffenhet att kunna af Riksdagen accepteras.

Dervidlag ber jag att såsom utgångspunkt få taga det kongl. förslaget. Hufvudgrunden för detta förslag är, såsom herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrat, 365 dagars öfning, och för öfrigt är förslaget byggt på grundsatsen utaf en lika öfning för alla värnpliktige inom samma åldersklasser. Hvad nu beträffar sjelfva hufvudgrunden, så vill jag göra den invändningen, att 365 dagar icke är en grundval, som i och för sig kan godkännas, ty grunden för en härordning måste innebära fordran på en *tillräcklig utbildning* för de värnpliktige, och *öfningsdagarnes antal* måste rätta sig därefter. Här har man gått en motsatt väg och temligen godtyckligt bestämt sig för 365 dagar, hvar-
 efter hela organisationen fått lämpa sig.

Härom vore ju icke så mycket att säga, i fall 365 dagar verkligen vore en fullkomligt tillräcklig öfningstid, men erfarenheten lär, att så ingalunda är förhållandet. Om vi jemföra oss med de länder, från hvilka vi i detta fall böra hemta exempel, skola vi finna, att man i intet af dessa länder har en mindre öfningstid än 2 år. Ofta är dock öfningstiden 3 år och derutöfver, *hvarjemte* man uti dessa länder har repetitionsöfningar under flera eller färre år.

Uti de här föreslagna 365 dagarne är emellertid tiden för repetitionsöfningarne inräknad, och den verkliga utbildningstiden i Kongl. Maj:ts förslag är således icke 365 dagar, utan 8 *månader*.

Vill man alltså jemföra den af Kongl. Maj:ts föreslagna organisationen med arméorganisationen i andra länder, kan man icke tala om en organisation på *ett år* och jemföra den med organisationer, grundade på 2 eller 3 *års öfningstid*, utan det är en organisation på 8 månader man skall jemföra med andra länders organisationer på 2 eller 3 år.

Kunde nu emellertid dessa 8 månaders öfningstid ega rum utslutande under den varma och vackra årstiden, då 8 å 10 timmar om dagen kunna användas till öfningar på fältet och i skog och mark, skulle jag icke vilja neka till, att denna tid, under förutsättning af ett klokt användande af tiden, skulle vara någorlunda tillfredsställande. Men vi veta ju, att detta icke låter sig göra, utan att största delen af öfningstiden måste infalla under den kalla och mörka årstiden, då på sin höjd ett par timmar om dagen kunna användas till verklig *öfning*, och denna måste bedrivas i kaserner och excersishus, såsom talaren på ballandsbänken redan mycket riktigt anmärkt.

En enligt mitt förmenande gifven följd häraf är, att rekrytutbild-

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts)*

ningen blir alldeles otillräcklig, och detta utgör också den svagaste sidan hos det kongl. förslaget. Men deraf följer också en annan svaghet, nemligen omöjligheten utaf att af dessa otillräckligt utbildade värnpligtige utbilda det nödiga befälet, vare sig de nu skola rekrytera det fasta befälet eller det stora antal reservbefäl — omkring 7,000 — som vid mobilisering är erforderligt. Man kan visserligen *älägga* dessa värnpligtige att föra befäl, men man gör sig dervid skyldig till ett sjelfbedrägeri, hvilket säkerligen i farans stund skulle komma att bämna sig på ett fruktansvärdt sätt. Det kongl. förslaget är således synnerligen svagt i dess allra viktigaste delar, nemligen *rekryt-bildningen* och *befäls-tillgången*.

Om det således fordrats verklig sjelföfvinnelse för att skänka sin röst åt det kongl. förslaget oförändradt, följer deraf såsom en gifven sak, att man, då här nu ifrågasättes en så väsentlig stympning af Kongl. Maj:ts förslag, som detta sammanjemkningsförslag innebär, icke kan hysa förtoende till detsamma. Var rekrytutbildningen redan förut otillräcklig, måste den, sedan den nedsättes från 8 till 5 månader, blifva ännu mer otillfredsställande, och ännu skarpare framträder derigenom den absoluta omöjligheten att ur dessa otillräckligt utbildade rekryter utbilda det nödiga vare sig fasta eller reservbefälet. Jag måste således för min del anse detta sammanjemkningsförslag så svagt, att det icke kan antagas. I detta afseende instämmer jag alltså med den förste ärade talaren och anser det onödigt att vidare ingå på denna fråga.

Men nu säger man: det må vara, att det, som här blifvit föreslaget, är svagt, men det är dock bättre än det vi nu hafva; och såsom skäl dertill säger man, att vi i stället för de 90 dagarne, d. v. s. 3 månader, skulle få 8 månader, hvilket ju är nära på tre gånger så lång tid. Men, mine herrar, man bedömer minsann icke olika arméorganisationer endast med tillhjelp af multiplikationstabellen. Det finnes verkligen andra faktorer, som man dervidlag måste taga en smula i öfvervägande. Man måste besinna, att den nuvarande öfnings-tiden af 3 månader infaller under sommaren, under den vackra årstiden alltså, då öfningarna uteslutande kunna bedrivas ute på fältet och hela dagen tages för öfningen i anspråk. Tillökningen åter skulle nära på lika uteslutande falla under den kalla och mörka årstiden, då öfningarne måste bedrivas i excersishus och kaserner med ett par timmars daglig öfning. Häruti ligger redan en högst väsentlig skilnad; men dertill kommer, att vilkoret och förutsättningen för den nya organisationen är *indragandet af omkring 20,000 man stamtrupper*. Den föreslagna tillökningen i öfnings-tiden motsvarar icke den betydande minskning i de *stridandes antal* och den *förlust i fasthet och sammanhållning*, som uppstår genom indragning af dessa 20,000 man. Och dessa 20,000 man äro vidare den enda källa, vi hafva för att rekrytera såväl det fasta befälet som reservbefälet. Göra vi oss alltså af med dem, så hafva vi i den vägen ingenting att hålla oss till, ty, mine herrar, man må icke, såsom jag redan förut sagt, göra sig några illusioner om att kunna utbilda underbefäl utaf rekryter med 5 månaders öfnings-tid.

Det föreliggande sammanjemkningsförslaget är således i dess vä-

sentligaste delar *svagare* än den nuvarande härordningen, och en organisation, som är byggd på en rekrytutbildning på blott fem månader, måste naturligtvis från militärisk synpunkt förklaras oantaglig, så snart den saknar hvarje element, som kan förläna organisationen nödig fasthet och sammanbinda truppen till ett helt. Jag kan icke hjälpa, att jag här måste erinra om bilden af ett hus, som är byggt på sanden, ett hus, byggt på sådant sätt, att man staplat upp den ena stenen på den andra utan murbruk eller cement. Ett dylikt hus måste vid första kraftiga vindstöt störta samman och begrava under sina ruiner den, som varit nog tanklös att inbilla sig, att han kunde vara trygg under dess tak.

Någon invänder kanske nu, att jag hufvudsakligen fäst mig vid infanteriet. Det är ju ock mycket sant, att förslaget i fråga om specialvapnen innebär åtskilliga förbättringar. Att så är förhållandet, vill jag alls icke förneka, men, mine herrar, icke kunna förbättringar för specialvapnen afhjelpa de brister, som skulle komma att vidlåda infanteriet. Det är ju omöjligt. Och vid bedömande af ett härordningsförslag är det alltid hufvudvapnets — infanteriets — organisation, som blir bestämmande för omdömet om det hela.

Nu förekommer emellertid här någonting, som synes vara afsedt att i någon mån afhjelpa de brister, hvarom jag här talat. På sid. 15 i sammanjemkningsförslaget läses följande:

»Utskottet har härvid icke förbisett, att med en dylik nedsättning af utbildningstiden för det stora flertalet värnpligtige det svårigen låter sig göra att utbilda ett sina uppgifter vuxet reservunderbefäl, och att utsigten att anskaffa reservofficerare väsentligen minskas. Till undvikande af berörda olägenheter och för att ett större antal underbefäl må kunna utbildas, har utskottet ansett nödigt, att Kongl. Maj:t bemyndigas att jemväl för tiden från och med år 1908 och intill dess annorlunda bestämmes på grund af frivilligt aftal ersätta afgången i nummerstyrkan vid infanteriregementena, undantagandes Svea och Göta lifgarden samt Gotlands infanteriregemente, dock att ökningen begränsas till 72 nummer vid hvarje fältinfanteriregemente och till 48 nummer vid hvart och ett af de båda för kustfästningarna afsedda infanteriregementena.»

Här erkänner utskottet således alldeles uttryckligen rigtigheten af hvad jag nu sagt, nemligen otillräckligheten af rekrytbildningen och omöjligheten att anskaffa nödigt underbefäl; och för att råda bot härför föreslås det, att Riksdagen skulle bemyndiga Kongl. Maj:t att vid hvarje regemente tillsätta 72 volontärer. Jag kan icke neka till, att jag, då jag läste detta, kom att tänka på det gamla uttrycket: »*parturiunt montes...*» Det är således dessa 72 volontärer, eller 6 på hvarje kompani, som skola bilda den brygga, på hvilken den stora reträtten från tolf till åtta månaders öfning skall försiggå; det är således dessa sex volontärer, som skola utfylla den ofantliga luckan mellan 8 och 5 månaders rekrytutbildningen, det är dessa 6 volontärer per kompani, som skola ersätta den bristande utbildningen af kompaniets tolf årsklasser värnpligtige!! Jag måste säga, att, beträffande detta förslag, den militära sakkunskapen nedlagt sin talan. Det är i stället politiken, som höjt sin stämma, den olyck-

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

saliga kompromiss-politik, hvilken en högt ärad ledamot af denna kam-
mare för några dagar sedan karakteriserade som en förbannelse för
vår Riksdag — i hvilken mening jag för min del instämmer.

Men det är icke nog härmed. Om dessa volontärer finnes ingen-
ting nämndt i Kongl. Maj:ts förslag och icke heller uti någon vid
Riksdagen väckt motion. Utskottet har icke motionsrätt, utan eger
blott att sammanjemka olika beslut, men en sammanjemkning kan
naturligtvis ej ega rum uti ett fall, der intet beslut föreligger. Följ-
aktligen kan jag icke finna, att utskottet haft befogenhet att komma
fram med detta förslag, och det vill synas mig, att herr talmannen
icke kan framställa proposition på något sådant.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har
meddelat, att under de sist förflutna dagarne samtliga — om jag
fattat rätt — generaler varit sammankallade för att yttra sig rörande
detta sammanjemkningsförslag. Jag må säga: en alltför stor ära för
detta förslag. Man skulle nästan kunna säga, att här under den
djupaste fred arrangerats ett storartadt krigsråd. För min del hyser
jag i allmänhet icke mycket förtroende för krigsråd, och hvar och
en, som studerat krigshistorien, torde deruti gifva mig rätt. Krigs-
historien lärer oss nemligen, att krigsråd vanligen blott då hållas,
när svaga och obeslutsamma befälhavare söka på andra öfverflytta
det ansvar, som de icke sjelfva våga bära. Vår egen krigshistoria
har också åtskilligt att förtälja om dylika krigsråd — Sveaborgs
kapitulation t. ex. beslöts i ett sådant krigsråd. Erfarenheten be-
styrker för öfrigt, att, när krigsråd i viktiga frågor hållas, det i regel
är klenmodigheten, som bildar majoriteten och faller utslaget.

Då man öfver huvud taget försöker att ävägbringa en försvars-
organisation uteslutande eller i öfvervägande grad på den allmänna
värnpligtens grund, så griper man sig an med en olöslig uppgift,
om man söker grunda en sådan organisation på vare sig tolf eller
åtta månaders öfningstid. Den frågan *kan icke lösas med mindre än
tvåårig värnpligt*, d. v. s. att samtidigt med rekrytklassen, som
undergår ett års öfning i oafbruten följd, äfven den åldersklass, hvars
rekrytöfning afslutats, är under vapen. Först derigenom få rekryterna
tillräcklig öfning, först derigenom blir det möjligt att ur de äldre
årsklasserna utbilda det nödiga befälet, först derigenom har man
fått en utbildad styrka, med hvilken man kan företaga de mång-
faldiga tillämpningsöfningar, som äro alldeles oundgängliga äfven
för befälets utbildning, först derigenom har man en kärna, kring
hvilken vid mobilisering de inkallade årsklasserna kunna sluta sig,
och först derigenom har man tillgänglig en väpnad styrka, som äfven
kan såsom ordningsmagt användas. Det föreliggande samman-
jemkningsförslaget uppfyller ingen af dessa fordringar, utan utgör
nära på en motsats till desamma i alla afseenden.

Nu kan man ju säga: hvad tjenar det till att tala om tvåårig
värnpligt; icke lär det vara möjligt att få tvåårig värnpligt? Nej,
det tror jag icke heller, att man kan få, men då man icke kan få
det, så måste man välja det system, som, såvidt möjligt är, skänker
samma fördelar, som man begär af en tvåårig värnpligt. Herrarne
känna till detta system, som jag menar. *Det är stamsystemet.* Vi

stå här inför ett oblidkeligt: antingen — eller: *antingen en tvåårig värnpligt eller ett stamsystem*. Ett tredje gifves icke.

Emellertid skulle man, genom bifall till vissa delar af Kongl. Maj:ts förslag, hafva kunnat erhålla ett stamsystem, som uppfylde de väsentligaste fordringarne på ett sådant och som vore för våra förhållanden tillfredsställande, och jag kan icke annat än beklaga, att de ärade män, som i första hand haft sig anförtrordt att pröfva Kongl. Maj:ts förslag, icke, som det vill synas, egnat någon uppmärksamhet åt försvarsfrågans lösande på sådant sätt.

Jag ber att med några ord få i korthet här visa, hvad jag nu menar.

Som herrarne veta, är det kongl. förslaget ifrågasatt att genomföras på 12 år i två perioder, hvardera af 6 års varaktighet. Vid slutet af sjetten öfningsåren hafva de värnpligtige fullgjort 182 dagars öfning, deraf 112 dagars rekrytöfning och tvenne repetitionsöfningar på hvardera 35 dagar. Detta blir ju tillsammans 182 dagar. Dessa öfningar hafva egt rum uteslutande under den varma årstiden på fältet. Vid samma tid är också organisationen af vapnen i det allra närmaste genomförd, både af infanteriet och specialvapnen, och befällets tillsättning är också i det allra närmaste slutad. Den indelta stammen är då nedsatt till 70 procent af dess nuvarande styrka. Den värfvade stammen är väsentligen orubbad. Vid denna tidpunkt, d. v. s. vid slutet af *sjetten åren*, är härordningen enligt Kongl. Maj:ts förslag *starkast*. Efter det sjetten året försvagas den så småningom ända till det tolfte året, då den blir konstant. Detta låter såsom en paradox; men det är i själfva verket så, ty efter det sjetten året ökas visserligen å ena sidan öfningen, men å andra sidan fortgår indragningen af stammen, tills den vid slutet af tolfte året är reducerad till ett betydelselöst minimum. Den tillökning af öfningstid, som sker de 6 sista åren, hvilken tillökning hufvudsakligast faller under den mörka och kalla årstiden, kan icke uppväga den minskning i de stridandes antal eller den förlust i fasthet och sammanhållning, som ovillkorligen måste följa af indragningen af omkring 20,000 man stamtrupp. Bibehållandet af dessa 20,000 man skulle deremot lemna full garanti för rekryteringen af den fasta underbefälstammen och en outtömlig källa till reservunderbefäl. Försvinner denna stam, försvinner på samma gång källan och sålunda äfven hvarje möjlighet att erhålla det nödiga antalet underbefäl. Man må ej göra sig några illusioner i det fallet. Kongl. Maj:ts förslag, i hvad det afser att genomföras till och med 6. *öfvergångsåret*, innefattar således ett för våra förhållanden lämpligt stamsystem och hade bort i hufvudsakliga delar bifallas.

Nu väntar jag ett inkast, som jag så godt kan besvara genast, då jag hoppas slippa begära ordet en gång till vid detta tillfälle. Man åberopar naturligtvis hvad vi hafva hört hundra gånger förut, att den indelta stammen är för gammal, för litet öfvad och icke kan användas. Denna invändning är som Tors bockar. Man må slå i hjel den tusen gånger, den står tusen gånger upp igen.

Jag får då i fråga om åldern säga, att jag för närvarande icke kan angifva, hvad medelåldern är vid den indelta stammen. Jag har

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

*Samman-
jämknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

icke brytt mig om att skaffa mig upplysningar derom. Men jag tror icke, att densamma öfverstiger 33 år; och är icke detta en tillfredsställande medelålder? Är det emellertid så, att medelåldern nu är för hög, hvad är det, som hindrar, att man begränsar åldern för det indelta stammanskapet till 40 år? Begränsar man den sålunda och beräknar, att inträdet i tjensten sker vid 20 års ålder, blir ju medelåldern ungefär 30 år; och hvem kan säga, att den är för hög? Hvar och en, som har någon erfarenhet om saken, kan ju intyga, att vid manövrer eller dylikt, der ansträngningarna varit särdeles stora, det icke varit 30-åringarne, som dukat under, utan de, som varit 20 å 25 år gamla.

Rekrytutbildningstiden är nu för det indelta stammanskapet 5 månader. Det är för litet, säger man, ehuru det är precis samma utbildningstid, som nu föreslås för de värnpliktige. Nå väl, öka den! Det finnes intet hinder, såvidt jag åtminstone vet, att utsträcka öfnings-tiden för stammanskapets rekrytutbildning till ett år och att följande år inkalla det till underbefälsskolor och hvad man behagar, så att utbildningstiden för stammen blir öfver hufvud taget två år. Detta är i öfvervägande grad en ekonomisk fråga och en fråga, som icke har några synnerligen stora dimensioner.

Det system, hvars konturer jag nu i allra största korthet uppdragit, har med sig äfven den betydande fördel, att nya kaserner blifva obehöfliga. Kasernerna äro i det kongl. förslaget beräknade till en kostnad af 48 millioner kronor, men det stannar naturligtvis icke dervid; ty jemte det, att man måste uppföra kaserner, måste man ju inköpa öfningsplatser och målskjutningsbanor för de värnpliktige. Det är omöjligt att nu säga, huru långt det kan komma att gå. Helt visst skulle dessa kostnader sammanlagdt komma att bestiga sig till inemot 60 millioner. Ja, mine herrar, om man använder 60 millioner kronor till byggande af kaserner i våra småstäder, hvad hafva vi väl dermed gjort för försvaret? I stort sedt dessa 60 millioner. Tvärtom tillhör det det system jag talat om, att dessa 60 millioner skulle användas för försvaret, men på ett *effektivt* sätt. De skulle användas till befästningar, exempelvis omkring Stockholm, vid Göteborg och å Gotland, till pansarskepp, till torpedbåtar, till krigsmateriel af alla slag, som kunna behövas, och slutligen äfven till bildande af upplag af stenkol och salt, om så ansåges behöfligt, de enda varor vi egentligen behöfva hafva samlade, för den händelse vi skulle komma i kollision med en främmande magt.

Mine herrar! Med en utbildning för de värnpliktige af 6 månader uteslutande under den vackra och ljusa årstiden, med en stamstyrka af 30,000 man, utbildade under två år, i sin bästa ålder, en stamstyrka, som på samma gång den genom sin förläggning så att säga *bredder ett nät af ordning öfver hela landet* och som innefattade en outtömlig källa till underbefälsämnen, med våra förråd fyllda af krigsmateriel af alla slag, med landets hjerta, Stockholm, skyddadt genom permanenta befästningar och, för att fullfölja bilden, med landets lungor, Östersjön och Gotland, försvarade af en stark pansarflotta — under sådana förhållanden kunna vi med tillförsigt och förtröstan se

framtiden an, se faran i ansigtet, då den en gång kommer. Men, herr grefve och talman, med den vrångbild af en värnpligtsorganisation, som det föreliggande sammanjemkningsförslaget erbjuder, är ingenting vunnet och ingen trygghet att hoppas, och jag nödgas därför instämma med dem, som yrkat afslag på hela sammanjemkningen.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpligtslag och ny härordning.

(Forts.)

Friherre Palmstierna: Med anledning af de många anmärkningar, som gjorts mot det föreliggande sammanjemkningsförslaget, anser jag mig böra söka bemöta några af dem. Men först ber jag att få i minnet något återkalla sjelfva förslaget.

Förslaget går ju ut på, att det skulle blifva 8 månaders öfningstid för infanteriet och dermed jemförliga vapen, cirka 18,000 man, att det skulle blifva 10 månaders öfningstid för flottans värnpligtige, omkring 2,600 man, och 12 månaders öfningstid för kavalleriet och dermed jemförliga vapen, ungefär 4,500 man. Detta gör i medeltal en öfningstid af omkring 9 månader. Dertill kommer, att hela kavalleriet är i förslaget bibehållet, d. v. s. $\frac{1}{2}$ kavallerifördelning har tillkommit. Officerarne äro efter Andra Kammarens beslut och dagaföningen den, som utskottet från början föreslagit. Vidare hafva tillkommit de båda nyheterna: volontärer till ett antal af 72 stycken på hvarje större och 48 på hvarje mindre infanteriregemente äfvensom en särskild ersättning för tjenstgöring öfver 8 månader, hvilken ersättning dock icke nu är till visst belopp föreslagen.

Man kan naturligtvis i denna fråga icke göra en sammanjemkning aritmetiskt. Men vill man verkställa en dylik beräkning, kan man säga, att Första Kammaren fått gifva efter på $2\frac{1}{4}$ millioner öfningsdagar samt en del officerare, och att deremot Andra Kammaren fått gifva efter på $1\frac{1}{3}$ million öfningsdagar samt $\frac{1}{2}$ kavallerifördelning och volontärerna. Om man sammanställer detta såsom ett räkneproblem, får man på ena sidan 900,000 öfningsdagar och 75 officerare mot å andra sidan 10 sqvadroner kavalleri och nära 2,000 volontärer. Jag vill sålunda påstå, att det yttraude, som fälts här af en talare, att förslaget innebure en orättvis sammanjemkning, icke är fullt riktigt, ty skilnaden mellan de olika offren är icke så särdeles stor.

Hvad 52 §, d. v. s. öfvergångsförslaget, beträffar, kan man ju säga, att Kongl. Maj:ts förslag bibehållits, utom i fråga om repetitionsöfningen under det nionde året samt 5 dagar af hvardera af andra och tredje årens repetitionsöfningar.

Nu kan man naturligtvis säga, att den enklaste och närmast till hands liggande sammanjemkningen hade varit en sammanjemkning på 10 månader. Men hvar och en, som tagit reda på den ytterst knappa majoriteten i Andra Kammaren för 8 månader för alla vapen, inser väl, att ett förslag om 10 månader visserligen kunnat framställas, men icke skolat leda till frågans lösning vid denna riksdag. Jag för min del tror därför, att det sammanjemkningsförslag, som framlagts, är det bästa, som nu kunnat vinnas.

Derför är ju emellertid alls icke sagdt, att Första Kammaren bör bifalla förslaget, utan kammaren har nu att pröfva, om det är

*Samman-
jämknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

sådant, att kammaren bör taga det. Med anledning häraf skall jag be att få söka något belysa förslaget, sådant det framkommit, särskildt från militär synpunkt.

Jag, som, om jag så får uttrycka mig, står till höger om Kongl. Maj:ts förslag, i det jag menar detsamma innebålla för litet värnpligt och för mycket värffning samt följaktligen vara för dyrt för effekten, måste naturligtvis säga, att detta genom sammanjemkning af de båda kamrarnes ganska olika beslut tillkomna förslag besitter dessa egenskaper i ännu högre grad, och att det visst icke kan såsom ett harmoniskt och fullgodt förslag bestå kritik från militär och ekonomisk synpunkt. Men hvad är orsaken härtill? Jo, det är nu en gång så, att vår nationalanda icke ännu vuxit så kraftigt, att den kan och vill åtaga sig de nödiga offren för en ren värnpliktsarmé. Alltså måste stamsystemet vara kvar. Man kan dock säga, att lusten att göra uppoffringar vuxit icke obetydligt sedan år 1892, då det endast var med största svårighet, som 3 månaders öfningstid beviljades, och jag hoppas, att detta skall fortfara att växa.

Det torde icke sakna sitt intresse att göra en jemförelse mellan det föreliggande förslaget och vår nuvarande arméorganisation. Det kan visserligen sägas vara öfverflödigt efter den upplysning vi fått från statsrådsbanken, men då i allt fall en hel del kritici fortfarande säga motsatsen, skall jag be att få söka ytterligare belysa äfven denna sida af frågan.

Det visar sig då, att det föreliggande förslaget i förhållande till vår nuvarande härordning innebär en ökning af omkring 400 officerare, omkring 3,000 korporaler, mellan 3 å 4,000 stambästar, 50 fältbatterier samt två nya trängkårer äfvensom åtskilliga mycket länge efterlängtda nybildningar, såsom positionsartilleri, fästningsartilleri, fästningsingenjörtrupper samt infanteribesättningar på alla fästningar. Detta vinnes.

Hvad kavalleriet och specialvapnen beträffar, är det ju gifvet, att derom icke är någonting att säga. De skola organiseras alldeles så, som Första Kammaren en gång beslutit.

Hvad de båda trängkårerna samt fästningsartilleriet och positionsartilleriet beträffar, blifva dessa nybildningar, så att der tillkomma fullständiga kadrer. Det skall visserligen icke blifva den öfning för de värnpligtige, som Kongl. Maj:t begärt och som är väl behöflig. Men dessa vapen hafva ju lättare att reda sig dermed än andra.

Återstår frågan om flottan, kustartilleriet och infanteriet.

Hvad flottan och kustartilleriet beträffar, har här mycket skarpt framhållits den stora olägenheten af, att de värnpligtige vid dessa vapen icke skola få mera än 10 månaders öfning, och det har uttalats, att jemförelse borde hafva gjorts med dessa vapen, sådana de nu äro. Jag finner det för min del mycket naturligt, att det icke gjorts någon sådan. Ty här är ingen jemförelse möjlig. Härmed vill jag naturligtvis icke hafva sagdt, att icke Kongl. Maj:ts förslag varit bättre att föredraga, men flottan och kustartilleriet blifva i alla fall enligt det föreliggande förslaget ofantligt mycket bättre, än de nu äro. Flottan behåller hela den stam, som Kongl. Maj:t för densamma begärt. Medan efter år 1901 alla andra vapen minska sitt

stammanskap, så behåller flottan sin stam. För kustartilleriet har begärts och beviljas, hoppas jag, en högst betydligt ökad stam. Kommer dertill, att de värnpliktige vid dessa vapen erhålla 7 månaders längre öfning än nu, kan det ju icke vara tal om någon förlust med afseende å desamma, utan dervidlag blir det absolut vinst. Detta måste medgifvas, om än det varit önskligt, att vinsten blifvit än större.

I anledning af den mycket viktiga anmärkningen, att det icke skall blifva fullständiga besättningar året om på pansarfartygen och på kustfästningarna, ber jag att, hvad nu kustartilleriet beträffar, få nämna, att det å kustfästningarna skall finnas icke blott artilleri med dess värnpliktige, utan fästningsingeniörtrupper med sina värnpliktige och fästningsartilleri med sina värnpliktige, och det är naturligtvis ingenting, som hindrar Kongl. Maj:t att bestämma olika inryckningsdagar, så att fästningarna alltid hafva sina besättningar, om än det vore önskligt, att de vore ändå större. Och jag kan icke underlåta att säga, att hvad Vaxholm beträffar jag tror, att januari och februari äro synnerligen olämpliga månader för sjömanövrer, så att dessa månader är der icke mycket att frukta.

Således kan det icke vara fråga om — det vill jag bestämdt påstå — att icke flottan och kustartilleriet vunnit högst betydligt, churu det ju varit önskligt, att de vunnit ändå mera.

Återstår sedan infanteriet. Med fullt skäl kan man säga, att allt, som vinnes på specialvapnen, icke kan upphjelpa hvad som brister i afseende å hufvudvapnet, infanteriet, som utgör $\frac{2}{3}$ af armén och är den del deraf, som får bära tyngden af arbetet på krigsskådeplatsen. Men efter min uppfattning förlorar icke infanteriet på den föreslagna omorganisationen, utan jag tror, att det vinner, huru mörka skildringar än i fråga derom blifvit gjorda här i dag af två insigtsfulle fackmän.

Hvad officerarne och underofficerarne beträffar, kan väl ingen säga annat, än att deras militära duglighet skall vinna på, att de få ligga inne i 6 månader och icke blott ligga inne, utan hela tiden utbilda 600 man värnpliktige, och detta med forcerad utbildning. En del af desse officerare och underofficerare, och kanske icke så liten del, måste till och med ligga inne hela året om, därför att det dock finnes 300 man stam på hvarje infanteriregemente.

Hvad officerarnes och underofficerarnes ekonomiska ställning angår, är det ju alldeles tydligt, att den kommer att betydligt försämrans, churu detta såsom varande en penningfråga ju är något, som kan hjälpas och som jag hoppas och är öfvertygad om, att denna kammar är villig att hjälpa. Men om det nu också blir en skilnad i ekonomiskt afseende under de 6 första åren, är det dock af ett anförande till statsrådsprotokollet af herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet tydligt, att han ännar begära den lönetillökning, som generalstaben föreslagit, och äfven hoppas, att densamma skall beviljas.

Beträffande underbefälet i reserv eller, om jag så får uttrycka mig, dessa halftroppchefer, som nu kunna erhållas af de utbildade inbelta soldaterna, som tagit sina examina, om de också icke stå på papperet som korporaler, och hvilket befäl åter enligt Kongl. Maj:ts

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

förslag skulle särskildt utbildas, har utskottet sökt förekomma den absoluta bristen derpå genom de 72 volontärerna, och vid mobilisering skola ju dessa mer än fördubblas, eftersom de äro antagna för relativt kort tid. De 144 korpraler, som efter Kongl. Maj:ts förslag liksom enligt detta betänkande skulle kvarstå som stam, måste ju vara både till antal och militär utbildning betydligt bättre än de nuvarande 108 korpralerna, af hvilka 96 äro indelte. Desse 96 blifva heller aldrig mer än 96, då deremot de andre blifva två gånger så många, genom att flere klasser af dem komma tillbaka vid mobilisering.

Det framhölls nyss, att den indelta armén varit en outtömlig källa för underofficerskårens rekrytering. På grund af rapporter från olika håll tror jag icke, att detta är förhållandet. Ty — en sak, som jag sedermera skall be att få återkomma till — det är naturligt, att de indelta soldaterna icke vilja blifva korpraler. Hvad de flesta af dem vilja är naturligtvis att hafva en god inkomst, och inkomsten blir mindre, om de kommenderas till längre tjenstgöring än kamraterna. Om den källans värde tror jag därför, att man kan tvista.

Vid mobilisering har man enligt sammanjemkningsförslaget samma antal officerare och underofficerare, men bättre utbildade, samt ett större antal korpraler, och hvad stammanskapet beträffar, kommer det vid mobilisering att växa ut från 300 man till 600 i stället för nu 1,000. Och det öfriga manskapet eller de värnpliktige äro alla utbildade under 8 månaders öfning, då deremot nu tre fjerdedelar af manskapet komma med endast 3 månaders öfning. Och hvad den moderna taktiken beträffar, är det alldeles tydligt, att den undan för undan, om jag så får säga, individualiserar utbildningen. Då man förut kunde komma fram med stora fyrkanter och det i allmänhet var befälet och underbefälet, som höllo i hop ramen, måste nu karlarne veta att sköta sig sjelfva. Vid skjutning bestämma de sjelfva sitt mål och de få framför allt sköta sig sjelfva i den spridda ordningen. Det måste därför läggas större vikt vid, att hvarje karl blir grundligt utbildad. Detta är naturligtvis en fördel, och om än 8 månaders öfning är knapp, 8 månader äro dock afgjordt mera än 3 månader.

En sak, som också här påpekats, är den goda anda, som den indelte soldaten på lägerplatsen bibringar de unge värnpliktige, en lugn, god och laglydig anda. Men jag vågar hoppas, att ett värnpligtsförslag, äfven om det är så pass ofullständigt som detta, i stället skall bibringa hela svenska folket en ny och god anda, när man icke längre kan säga, att det är åt en legohär, som försvaret i första hand är uppdraget, utan man har den känsla, att, om fara är på färde, det är hvarje svensk mans skyldighet att kläda blodig skjorta för Konung och land.

Den siste talaren har haft så många och så grava anmärkningar, att jag icke kan underlåta att söka bemöta några af dem.

En af dessa anmärkningar var, att utbildningen på lägerplatsen är hufvudsaken och att annan utbildning har betydligt mindre värde. Jag har just i dagarne talat med en insigtsfull officer, som har skött folk både på lägerplatser och i garnison. Hans öfvertygelse var den — och jag tror, att han hade rätt deri — att den ljusa årstiden

visserligen är fördelaktigare i detta afseende än den mörka, men att lägerplatserna för långa tider visst icke äro fördelaktiga. Der kan ej blifva den — komfort är ej rätta ordet — men den anständiga trefnad, som folket gerna vill hafva. Efter öfningarna kommer manskapet in i de tränga barackerna med våta kläder, och aldrig kunna karlarne under sådana förhållanden vara hvad man kallar snygga och få torra kläder på sig. Dessa baracker äro, tror jag, mycket bra för det ändamål, hvarför de från början varit afsedda, nemligen för en 14 dagars eller 3 veckors vistelse i dem. Men att ligga i dem lång tid, under t. ex. 5 månaders öfningar, är allt annat än bra. I kyla och regn kunna karlarne ej sköta om sig ordentligt der. Den ifrågasvarande officerens bestämda uppfattning var den, att truppen under sin utbildning kunde drivas hårdare och bättre, om den hade ordentligt tak att komma in under mellan öfningarna.

Vidare framhöll den föregående talaren de ofantligt stora fördelar, som den indelta armén skulle hafva. Om man nu skall tala om dem, måste det ju medgifvas, att den indelta armén otvifvelaktigt varit en utmärkt organisation, och detta af flera skäl. Ett af dessa skäl var, att, när den bildades, det icke fans kontanta penningar till folks aflönande. Hvad skulle då folk aflönas med, om icke med jord och andra naturaförmåner? Dermed aflönades embetsmän, dermed officerare, underofficerare och stammanskap. Och särskildt hvad manskapet beträffar, vans dermed, att, då en duktig karl på det sättet kunde lättare än på något annat bilda eget hem, man fick de bästa rekryter. Men deras förträffliga egenskaper voro hufvudsakligen af fysisk och moralisk art. Deras militära förutsättningar voro deremot icke så stora, utan efter min mening har den indelta arméns tillbakagång börjat, när man började ställa större militära fordringar på manskapet. Med större militära fordringar följer längre utbildningstid, och en sådan står i alldeles bestämd strid med manskapets ekonomiska intressen. Dessa tillgodoses bättre, ju mera karlarne få vara hemma och sköta sin jord eller bereda sig arbetsförtjenst. Blifva de bortkommenderade om somrarne, lider deras ekonomi, och i den mån deras ekonomiska fördelar minskas och folket samtidigt börjar strömma till industrien, blir det en försämring af rekryterna både i fysiskt och moraliskt hänseende. Hvarje institution, huru utmärkt den än må hafva varit för sin tid, kan ej öfverleva densamma. Detta är efter min uppfattning fallet äfven med den indelta armén.

Hvad infanteriet beträffar, är jag också öfvertygad om, att, då hela truppen består uteslutande af värnpliktige, det skall blifva mycket mera lif och intresse i det militära arbetet, det skall blifva ännu mera enkelhet i reglementena, ännu mera fältmessighet i utbildningen o. s. v. och man sålunda skall framgå på samma väg, som de 90 dagarne redan ganska kraftigt anvisat. Och jag är öfvertygad om, att tillämpningen af en dylik utbildningsmetod i 8, 10 och 12 månader skall i hygieniskt afseende betydligt stärka och höja vårt folk, hvilket är behöfligt, i all synnerhet som folket alltmera går öfver till industrien.

Nu är det ju en mycket naturlig invändning, som flere gånger framhållits, att detta dock icke är tillräckligt. Är det då icke bättre

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.*
(Forts.)

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

att afslå det föreliggande förslaget och vänta, till dess ett nytt förslag från Kongl. Maj:t blifvit framlagdt och genomdrifvet? Ja, det låter ju säga sig, att man bör vänta. Men huru länge, det är frågan? Huru länge får man vänta, innan Andra Kammaren med sin uppfattning kommit öfver den nu med så stora svårigheter uppnådda platformen af åtta månader? Och när utvecklingen hunnit så långt — det kan dröja länge till dess — huru stort försprång skall man då icke hafva vunnit, om man nu tager dessa åtta och tolf månader och tillämpar dem såsom ett öfvergångsstadium? Jag är på samma gång öfvertygad, att dessa åtta och tolf månader — väl använda — skola bättre än något annat medel borttaga den hos vårt folk ännu befintliga motviljan mot militärtjänst, på samma sätt som de 90 dagarne otvifvelaktigt banat väg för nu föreliggande förslag.

Det är ytterligare ett skäl, som jag vill anföra för att vi nu böra antaga förslaget, och det är den fördel, som ligger deri, att vi få lösa hvarje fråga för sig. Om vi nu icke lösa denna militära fråga, så kommer den naturligtvis tillbaka sammankopplad med så olika saker som allmän rösträtt, skattereform och krigslagstiftning, och hvar och en af dessa frågor är stor nog i och för sig för att kunna och böra lösas utan samband med andra.

Här har i dag talats om, att detta är en kompromiss. Jag vill bestämdt påstå, att detta är icke någon kompromiss, utan en ärlig sammanjemkning af två lika berättigade kammares beslut.

Hvad den yttre politiken beträffar, ett ämne, som också förut blifvit berördt, så vill jag endast hänvisa till det vanskliga läge, hvori de politiska förhållandena nu te sig såväl inom som utom Europa och som säkerligen hinner att blifva ännu mera tillspetsadt under de 26 år, som det kommer att dröja, innan denna härordning hunnit att blifva till fullo genomförd. Och jag ber äfven att få framhålla den olika respekt, som Sveriges land kommer att möta, åt hvilket väderstreck man än vänder sig, om vi i dag genom oenighet återfalla i den gamla försumpningen, eller om det svenska folket enigt och kraftigt bestämmer sig för att taga ett, om än icke fullt, dock stort steg mot det föresatta målet: att kunna värna vårt fosterland och häfda dess plats bland de fria folken.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Svedelius: Redan vid första genomläsningen af Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpliktslag kände jag en viss missräkning öfver att icke finna det bygdt, såsom jag väntat, på ett väl behöfligt helt, till fullo uttaget års värnpligt med derefter följande nödiga repetitionsöfningar.

Jag hade väntat detta så mycket mera, som jag förestälde mig, att ett sådant system äfven i ekonomiskt hänseende skulle kännas relativt mindre tryckande, än då detta år icke blir på en gång fullt uttaget, och detta såväl för arbetsgifvaren som för arbetaren. Den värnpligtige arbetaren skulle nemligen genom att på en gång hafva ett helt års sysselsättning i fosterlandets tjänst icke behöfva bekymra sig om, huru han skulle fylla ut de månader på året, hvarunder han icke blefve på det sättet sysselsatt, och arbetsgifvaren skulle icke

behöfva hafva bekymmer, huru hans arbetare under denna kortare tid skulle ersättas. Under sådana förhållanden hade enligt mitt förmenande detta hela år — ehuru det skulle vara att betrakta såsom borta ur industriens och landtbrukets tjänst — likväl därför icke varit uppoffradt eller förspildt. Det skulle tvärtom genom uppfostran och utbildning i kunskaper, i vett och tankeförmåga, vana vid ordning samt förmåga att sköta sin kropp bereda arbetarne tillfälle till en sådan utveckling, att utan allt tvifvel detta år skulle, oaktadt det vore borta, fullt ersättas genom den ökade arbetsprodukt, som under den återstående lifstiden skulle kunna af arbetaren presteras.

Under sådana förhållanden är det ju naturligt, att jag med ännu mycket mindre tillfredsställelse skall kunna ansluta mig till det nu framlagda förslaget. Men då jag nu det oaktadt så gör, så vill jag dock icke göra det utan att till protokollet uttala, att denna min anslutning icke beror på, att jag anser förslaget vara tillfredsställande, och ännu mindre på, att jag finner det innebära en för vårt fosterlands försvar fullt betryggande arméorganisation. Men jag gör det därför, att jag tror — och jag är derom så mycket mer öfvertygad efter hvad vi i dag fått höra af auktoriteter på det området — att det dock är betydligt bättre än det försvar vi nu hafva. Jag gör det, emedan jag tror att det är nödvändigt tänka sig, att vi måste taga, så att säga, steg för steg framåt mot det mål man vill nå, och därför att jag för min ringa del icke skulle vilja deltaga i det ansvar, som utan tvifvel skulle följa på ett afslag å det föreliggande förslaget. Jag gör det äfven i den fasta förtröstan, att Sveriges folk och dess representanter inom kort skola finna, att det är nödvändigt att bringa ett *verkligt* offer på fosterlandets altare, ett offer, som dock i alla händelser är ofantligt mycket mindre än de offer, som våra förfäder före oss hafva bringat för att åt sina efterkommande kunna lemna i arf ett fritt fosterland, offer, som på den tiden bestodo i att de mången gång måste gå man ur buse och dessutom tillsläppa största delen af allt hvad de egde, då deremot nu af oss endast kräfvos att offra en ringa del af hvad vi just genom dessa våra förfäders arbete förvärfvat eller fått tillfälle och förmåga att förvärfva.

Det är under uttalande af dessa mina skäl, hvarför jag är med om förslaget, som jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr Björnstjerna: När Kongl. Maj:ts förslag framlades för denna Riksdag, helsades det med stor tillfredsställelse öfver hela vårt land såsom ett stort steg i den enda rätta riktningen, nemligen försvarets byggande uteslutande på värnpligtens grund. Från militär synpunkt kunde man icke dölja för sig, att det var mycket för svagt, alldeles för svagt i jämförelse med hvad andra nationer hade. Men det var icke möjligt att utverka mera, och det var ju då riktigt af regeringen att icke ställa sina fordringar högre. Första Kammaren tillkommer den hedern, att ingen röst, såvidt jag minnes, här höjdes emot förslaget eller för några afprutningar i detsamma och icke heller några betänkligheter uttalades för de höjda skatter, som oundvikligen måste följa, om förslaget antogs. Några illusioner har jag aldrig

*Samman-
jämknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtstag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

gjort mig om att ett så pass vidtgående förslag skulle första gången det framlades vinna bifall inom Andra Kammaren. Men man bör dock påminna sig, att då man efter tjugu års strider på 70- och 80-talen lyckades vinna en så ringa förbättring som 90 dagars öfning för beväringen och då måste tillköpa sig detta med så stora uppoffringar som grundskatternas och indelningsverkets afskrifning, så är det ett bevis på, att tanken på fäderneslandets försvar mera än förr gjort sig gällande inom Andra Kammaren, om denna kammares majoritet ansluter sig till det nu framlagda sammanjemkningsförslaget. Att detta förslag är fullkomligt otillfredsställande såsom ett slutligt ordnande af vårt försvarsväsen, det erkänner jag villigt. Men det är dock ett stort steg framåt, och man får ju hoppas, att förbättringar deri kunna och skola genomföras och bristerna deri afhjelpas, i den mån allmänheten vinner insigt om, att den längre tjenstetiden alls icke är någonting så betungande.

Det finnes härvid en omständighet, som jag anser vara af största vikt och som verkat afgörande på mitt beslut, och det är, att förslaget föreligger nu ensamt för sig och får bedömas ensamt för sig i stället för att vara sammankoppladt med fordringar på andra stora samhällsreformer, hvilket utan tvifvel skulle komma att under många år fördröja hvarje antagligt förslag om ökning af vårt försvar. Krigen utbryta nu så hastigt och komma så plötsligt, att man icke har någon betänketid för att göra sig i ordning, utan allt måste vara på förhand ordnadt. Jag behöver endast påminna derom, att sex dagar efter det konungen af Preussen år 1866 utfärdat manifestet till sitt folk om krigsutbrottet, stod slaget vid Königgrätz, der stormagten Österrikes motståndskraft blef bruten, och att sex veckor, efter det Frankrike år 1870 hade utfärdat sin krigsförklaring, hade dess seger-vissa här blifvit krossad och dess kejsare tillfångatagits. Så hastigt går det med krigen nu för tiden, och det är sannerligen nödvändigt, att man söker göra sig i ordning så väl som möjligt. Funnes det någon utsigt att inom kort få ett fullständigare förslag antaget, skulle jag hellre vilja vänta derpå. Men jag tror icke detta vara möjligt. Jag anser det därför vara klokt af Första Kammaren att antaga detta förslag, och för min del vill jag deråt skänka min röst och dermed avsluta min 37-åriga riksdagsmannaverksamhet.

Herr Almström: Att det förslag, som här föreligger, på långt när icke motsvarar de förhoppningar, som Första Kammarens ledamöter i särskilda utskottet hyste, då de gingo till sitt arbete, behöfver jag icke säga. Våra förhoppningar och våra önskningar sträckte sig vida längre, men omständigheterna blefvo oss öfvermägtiga, och efter de många och långa öfverläggningar, som fördes mellan de försvarsvänliga ledamöterna i medkammaren och oss, blef det tydligt, att något utöfver hvad som här blifvit föreslaget icke kunde erhållas, såvidt någon utsigt skulle finnas till, att Andra Kam-maren skulle antaga förslaget. Sådant som förslaget nu föreligger, innebär det ju icke någon fullfärdig härorganisation. Det är någonting ofullbordadt, ett öfvergångsförslag, men ett sådant, på hvilket öfvergången till något bättre, något fullständigare, ovilkorligen skall

vara vida lättare att åstadkomma än från den ståndpunkt, till hvilken man genom ett afslag återför frågan. Vi hade, då vi skulle besluta oss, att öfverväga, huruvida med den nu föreslagna härordningen någon förstärkning eller någon försämring skulle inträda i hvad vi redan hade, och vände oss naturligtvis till de militära ledamöter, som funnos inom kammaren för att inhemta deras åsigt. Svaren från dem utföllo dock olika. Från utomstående militärer erhöles deremot i de flesta fall uttalanden, att hvad som nu föreslagits måtte antagas, då derigenom en icke oväsentlig förbättring uti det nuvarande försvarsskicket skulle erhållas, och derpå hafva vi ju i dag erhållit bekräftelse genom det af statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet upplästa utlåtandet af generalerna. Då jag för min del uttalar den mening, att det är alla skäl att antaga detta förslag, gör jag det icke allenast därför, att det erbjuder en lättare och snabbare öfvergång till något bättre, utan äfven därför, att det bereder ett tidigare tillfälle för vår ungdom att få undergå en öfning, som icke blott höjer deras militära förmåga, utan äfven kommer att fördelaktigt inverka på deras fysiska och moraliska utbildning.

Jag yrkar således bifall till det nu föreliggande förslaget äfven under förhoppning, att det skall bidraga till att väcka det svenska folket ur den dvala, den ligkiltighet för försvarets stärkande, som under många år sorgligt nog varit för handen. Jag är för min del öfvertygad, att ett land, som räknar fem millioner invånare, skall, om dess krafter tagas i anspråk, vårdas och utbildas, väl kunna häfda sin ställning såsom ett sjelständigt oberoende folk.

Under uttalande af denna förhoppning ber jag att få yrka bifall till förslaget.

Herr Tamn, Hugo: Jag har icke förut yttrat mig i denna viktiga fråga, ja, jag går så långt, att jag vågar påstå, att jag icke, såvidt jag känner, har sökt inverka på någon enda riksdagsmans enskilda mening eller sökt förmå någon att biträda den mening jag byser. Nu föreligger dock frågan till afgörande. Den kan nog räknas bland de viktigaste frågor, bland dem, som djupast ingripa i hela vår utveckling. Det föreliggande förslaget kommer också, derom är jag öfvertygad, att gå igenom. Det må då icke anses förmätet af mig att bedja i största korthet få angifva de skäl, på grund af hvilka jag för min del icke kan biträda det nu föreliggande förslaget. Dessa mina skäl blifva kanske icke alls godkända, det är möjligt, att de icke ens förstås af kammaren; men de utgöra dock skäl för mig, och i en fråga sådan som denna anser jag mig icke hafva rättighet att lyssna till någonting annat än mitt eget samvetes röst i frågan.

Jag får bekänna, att jag nästan aldrig kommit upp till Riksdagen med så glada känslor som denna gång. Då förelåg ett regeringsförslag, om hvilket man hörde det samstämmiga omdömet, att det var väl utarbetadt, att det var ett folkligt förslag, att det var ett sådant, om hvilket man i allmänhet kunde ena sig. Jag hörde då från regeringsbanken uttalas, att regeringen skulle stå såsom en man för detta förslag. Jag hörde inom denna kammare uttalas, att »vi ställa oss på förslagets sida och der skola vi stå». Pressen ifrån olika

*Samman-
jenknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

läger var ovanligt samlad omkring detta förslag. De försvarsvänliga från alla håll instämde i detsamma, och genom hela Sveriges land gick det en varm känsla af behöfvat att försvara vårt land, och att detta var ett förslag, om hvilket man kunde ena sig. Det var i den stunden en så stark uppfattning om försvarets nödvändighet, att åtminstone inom de olika klasser, der jag rörde mig, man knappast vågade komma fram med någonting annat, än att vi måste taga detta steg till vårt försvars stärkande.

Hur ser det nu ut, mina herrar? Här ligger sammanjemkningsförslaget, ända till det yttersta hopkrympt. Regeringen har steg för steg öfvergifvit sin ställning. Första Kammaren — jag är, efter hvad jag hört, öfvertygad derom — känner sig i denna stund färdig att acceptera detta förslag. Pressen har ställt sig på den ståndpunkt, att man nästan anfallas med hot, om man vågar uppträda mot förslaget. Hvad kan då vara orsaken till denna omkastning i sinnesstämningen? Ja, det förstår jag knappt, såvida det icke möjligen är missmod och misstro till svenska folket och till egen kraft och sjelfständighet att lösa tidens problem. Det är en stor fara, att detta missmod och denna misströstan äfven breder sig ut öfver hela Sveriges land. Det var dock den försvarsvänlighet, som rörde sig hos *svenska folket*, som inom Andra Kammaren dref fram de åtta månaderna och som inom alla partier der vid riksdagens början gaf godt hopp om försvarsfrågans verkliga lösning. Jag vet ingen större fara, än att denna försvarsvänlighet dödas, och detta kan lätt nog ske, om man bibringar Sveriges folk missmod och misstro till regeringens och Riksdagens förmåga att på ett tillfredsställande sätt lösa denna fråga, och jag vill, att åtminstone någon röst från denna kammare skall utgå öfver landet, sägande: »nej, vi kunna ej nöja oss med ett försvar, som är ett sken af sådant, mindre än »det minsta möjliga», vi få icke förtröttnas, icke upphöra att kämpa», och ingen kan förneka, att det försvar, som nu erbjudes, är för svagt. Det generalernas uttalande, som upplästes från statsrådsbänken, talar om fördelarne af detta förslag — frågan var troligtvis så formulerad och den har blifvit besvarad —; der står, att vissa förbättringar hafva åstadkommits, under förutsättning, att af vinterförläggningen, d. v. s. kaserner, inträdt större utvecklingsmöjlighet enligt detta förslag. Jag kan icke läsa detta såsom något godt betyg, äfven om man blott jemför det med det försvar vi nu hafva. Det är således på den grund, att jag fruktar, att den försvarsvänlighet och den fosterlandskänsla, som börjat att brinna klarare i mitt land, än jag någonsin kan minnas, genom antagande af detta förslag kommer att finna sig stäckt, slocknad, kanske förkolnad, som jag ej vågar gifva det min röst.

Men, svarar man mig, det är dock ett steg i rätta riktningen, som man i detta ögonblick går att taga, och visar icke all erfarenhet, ytrade en talare, att det är endast på de partiella reformernas väg, som försvaret hittills kunnat utvecklas och förbättras? Nej, det visar den icke enligt min öfvertygelse. Hvad visar den då? Jo, den visar, att så snart ett förslag, som framkommit, rönt det ringaste motstånd, så har det genast kastats i papperskorgen och ett annat förslag kommit fram. Kan man visa mig något enda fall, då regeringen stått fast vid sitt

förslag och framlagt det till förnyad pröfning? Förre, än man kan visa mig detta, är det icke för mig ett giltigt argument, för att försvarsfrågan endast på den vägen kan lösas.

Men, frågar man vidare, hvad har du för garantier för att vi, om vi förkasta detta, skola få någonting annat i stället? Härpå kunde jag svara med en fråga: Hvad hafva herrarne för garantier för eder beprisade utveckling? Här äro vi inne på konjunkturalpolitiken, som alltid är farlig. Jag fruktar, att detta förslag, om det antages, blir ett bestämdt hinder för vinnande af det, som vi alla hafva erkänt vara det minsta möjliga i försvarsväg, och denna min uppfattning stödjer jag just på naturen af de *förändringar*, som blifvit i Kongl. Maj:ts förslag vidtagna. Jag stödjer den på — ja, jag skall icke uppräknas dem.

Vidare säger man oss, såsom herr Björnstjerna nyss sade: ja, men vi slippa åtminstone en inblandning af andra frågor i denna. Tro herrarne verkligen, att vi göra det? Nej, min öfvertygelse är, att dessa frågor komma ovilkorligen med samma styrka ändå. Men dessutom komma de med den styrka, som kräves af en fordran på betalning. Man kommer att säga: Ni hafva fått edert, och Riksdagens båda kamrar hafva antagit dessa åtta månader under uttrycklig förutsättning, att både progressiv beskattning och sjelfdeklaration skola införas, ja, man har dessutom äfven antydtt, att man icke är motvillig mot rösträttens utvidgning. Jag tror för min del, att kraiven på Första Kammararen komma att framställas ännu starkare och fullt ut lika kraftigt, om detta förslag antages, som om det icke antages. Det, som i denna strid kommer att hafva betydelse, det är Första Kammararens tro på sig sjelf, tro på sin förmåga af sjelfständighet och tro på sin förmåga att lösa frågorna, såsom kammararen anser det vara rätt att lösa dem.

Dessutom lägger detta förslag, enligt min uppfattning, en förfärlig hämsko på all utveckling i ett annat hänseende. Ty för denna kostnad, som uppgår till öfver 15 millioner kronor, få vi en mycket liten valuta i jämförelse med den valuta, som vi skulle få enligt Kongl. Maj:ts förslag, och häri ingår en sådan post, som att man skall tvingas att bevilja dessa 50 öres dagsersättning för längre tjänstgöring vid en del regementen. Tro icke herrarne, att, när det gäller utsträckning af öfning för alla, den frågan kommer att framställas: hvarför skola dessa hafva så mycket och icke vi andra? Dessa kostnader göra mig verkligen rädd, de komma att medföra så stora svårigheter, att redan på den grund komma att svigta mångens förmåga och mångens vilja att gå vidare framåt.

Jag tror således, att det beslut, man i dag kommer att fatta, är så långt ifrån att innebära en möjlighet till framtida utveckling, att det tvärtom kommer att blifva ett hinder därför. Detta är mitt negativa argument för ett afslag.

Men jag har i detta fall äfven ett, om jag så får säga, positivt argument. Det är möjligt, att herrarne hafva rätt och jag orätt. Det är möjligt, att de röstsedlar, som I inläggen för förslaget, komma att medföra ett bättre och riktigare resultat än min. I halven i eder tro eder garanti. Jag har en annan garanti i min tro, och denna

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.*

(Forts.)

garanti grundar jag på den varma öfvertygelse jag hyser om försvarets nödvändighet, jag grundar den på den fasta tro jag har, att än lefver i gamla Sveriges bygder kärlek till fosterlandet. Den kan tändas och den skall tändas. Hade jag icke denna tro på Sveriges folk och på Sveriges framtid, så skulle jag i sanning finna den mörk och hopplös. Men just därför att jag hyser denna fasta tro, är jag också öfvertygad om, att fosterlandskärleken kan komma att växa till och bilda ett verkligt stöd för ett betryggande försvar. Ty finnes icke känslan af försvarets nödvändighet, finnes icke lusten att försvara sitt land, hvad hjälper då allt annat i farans, i pröfningens stund, arméorganisationer och allt dylikt äro då icke värda ett grand på vågskålen; de hålla icke profvet. Detta är mitt positiva argument, och på grund häraf nödgas jag, för att freda min öfvertygelse, jag må hafva rätt eller orätt, yrka afslag på sammanjemkningsförslaget.

Grefve Douglas: Herr vice talman, mina herrar! Jag kan i många punkter gifva den ärade föregående talaren rätt, men jag kan icke komma till samma slutsats som han. Väl är det sant, att allt sedan representationsförändringens dagar icke något så viktigt förslag förelegat till kammarens pröfning, och att öfver allt i landet förhoppningarna och förväntningarna varit stora. Väl vet jag, att regeringens förslag icke i egentlig mening kan karakteriseras såsom en definitiv öfvergång från en numera föråldrad härorganisation till den moderna typen, ett folk i vapen. Men ett stort steg i den rätta riktningen var dock taget, ty regeringens förslag hvilade på den allmänna grundprincipen af allmän, ettårig värnpligt, och värnplikten var så fattad, att den betydde en pligt, som ålåg hvarje man och således icke kunde blifva föremål för en penningersättning. Och äfven deruti ligger betydelsen af regeringens förslag, att det från början framställdes såsom det minimum, hvilket efter samvetsgrann pröfning måste begäras. Äfven häri låg således ett frångående från en gammal, men icke god praxis, bestående deri, att man begär mycket för att efter någon tids dagtingan nöja sig med litet.

Men huru hafva nu alla dessa förhoppningar och förväntningar blifvit realiserade? Efter fyra månaders arbete finner sig majoriteten af Första Kammarens utskottsledamöter af sin öfvertygelse manad att framlägga ett förslag, der regeringens minimum på alla håll och kanter blifvit försedt med ytterligare minustecken, ett förslag, hvilket till följd deraf framstår såsom ett i militäriskt afseende högst betydligt försämradt och i finansielt afseende på en million när lika betungande härordningsförslag, ett förslag, der den allmänna värnpligtens princip blifvit tillbakaskjuten genom ytterligare ökad stam och värfvad manskap och genom en dagafföring, som icke står i öfverensstämmelse med värnpligtens princip. Jag måste också öppet tillstå, att det är med en känsla af afsmak för det politiska lifvet, som jag för min del finner mig tvungen att gifva min röst åt denna produkt af ett ihärdigt köpsläende, ett köpsläende, till hvilket vi från första början och ända in i de minsta detaljer blifvit tvungna.

Nu kan det ju hända, att man frågar: finnes det då icke äfven inom andra parlament skiljaktiga meningar, hvilka slutligen samman-

jemkas till ett gemensamt beslut? Och för öfrigt, hvem tvingade herrarne att köpslå? Var det icke bättre att stå fast vid sin första uppfattning?

Hvad nu den första frågan angår, så vet jag mycket väl, att förfarandet att gifva, på det att äfven andra må gifva och gifva efter — eller hvad Bismarck en gång med en latinsk term kallade *do-ut-des-*politiken — att denna politik äfven tillämpas inom andra representationer. Jag tror dock, att då det är fråga om militära offer för det nationella försvaret — jag talar nu icke om krigförande i utomeuropeiska besittningar utan då det gäller värnandet af landets egen trygghet och säkerhet — man inom andra parlament skall förgäfvets efter en lika djupgående och ibärdigt förfäktad meningsskiljaktighet som den, hvilka tyvärr har förefunnits inom vår representation.

Hvad den andra frågan angår, den som blifvit berörd af den föregående talaren: hvarför hafven I gifvit efter? — så har han med denna fråga lagt handen på det öppna såret. Vi hafva varit tvungna att gifva efter, därför att vi under dessa månader med allt hvad de medfört af diskussioner, enskilda samtal, offentliga opinionsyttringar, underhandlingar, voteringar och uttalanden i kamrarne, kommit till den bestämda öfvertygelsen — i motsats till den senaste talaren — att det öfvervägande flertalet af svenska folket i detta ögonblick icke mognat till den offervillighet, som behöfves för att taga detta steg, denna på en gång skeende öfvergång till en på allmän värnpligt byggd arméorganisation. Ty till en sådan organisation fordras icke blott pekuniära, utan framför allt personliga offer; det fordras de offer, hvilka åligga personen ensam.

Förhoppningen att svenska folket i år skulle visa sig vara det enda folk i Europa, hvilket utan att förut hafva lidit nederlag ville beqväma sig till sådana personliga offer, denna förhoppning har i år gått om intet. Det som återstår är förhoppningen, att de många fredsår, som vi hafva fått, måtte än ytterligare varda oss skänkta under den tid, då vi på de partiella och steg för steg skeende förbättringarnas väg så småningom kunna hinna målet. Och målet kallar jag ett folk i vapen, ett vapenöfvadt folk. Skulle äfven denna förhoppning slå fel, skulle vi dessförinnan öfverraskas af krig, så hvilat icke ansvaret — det ber jag att i detta ögonblick få särskildt betona — så hvilat icke ansvaret på Första Kammaren, ty här har man varit beredd till snart sagdt hvilka offer som helst för att uppnå detta mål.

Då jag nu skänker min röst till denna sorgliga kapitulation, sker det under vissa förutsättningar, angående hvilka jag är öfvertygad, att ett stort antal af denna kammares ärade ledamöter hysa samma uppfattning som jag. För det första har jag den förhoppningen, att om, mot förväntan, kaserubyggnadsanslaget icke skulle blifva af Riksdagen beviljad, regeringen måtte förkasta hela härordningsförslaget. Ty på detta anslag hvilat vinteröfningarna, och dessa öfningar äro en bestämd förutsättning för hela förslagens antagande. — Jag vet icke, huruvida Andra Kammaren redan fattat sitt beslut, men för den händelse Andra Kammaren skulle afslå och Första Kammaren antaga förslaget, vill jag hafva uttaladt, att detta åttamånaders-beslut icke

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

på något sätt må i framtiden få åberopas såsom ett bevis på att här i denna kammare skulle finnas den uppfattningen, att dessa åtta månader vore på något sätt tillfyllestgörande, ty de äro icke tillfyllestgörande. — Vidare hoppas jag, att Riksdagen må redan i år antaga den lönereglering för befäl och underbefäl, som har blifvit föreslagen. Ty det skulle innebära en uppenbar orättvisa, om den betydliga tillökningen i tjänstgöring icke skulle åtföljas af den i mycket moderata former föreslagna lönetillökningen åt befäl och underbefäl. Och slutligen hoppas jag, att alla de, hvilka liksom jag anse, att detta förslag bör gälla allenast under en öfvergångsperiod, under en, som jag hoppas, kort öfvergångsperiod, måtte från och med nästa år åter börja med arbetet för fosterlandets försvar.

Häri instämde herr *Cederberg*.

Herr Sjöholm: När denna viktiga fråga under förliden vecka debatterades här i kammaren, uttalade jag min anslutning till Kongl. Maj:ts förslag. Min åsigt har sedan dess icke undergått någon förändring, och då kan jag naturligtvis icke vara en vän till det föreliggande sammanjemkningsförslaget. Jag framhöll då också faran af ett afslag eller ett uppskof, men jag gjorde det under den förhoppningen, att Kongl. Maj:ts proposition skulle i hufvudsak antagas af Riksdagen. Jag kunde aldrig föreställa mig en sammanjemkning, der öfningstiden för hufvudvapnet, infanteriet, skulle bestämmas till åtta månader, och ännu mindre kunde jag hysa den föreställningen, att Första Kammaren skulle gå in på ett dylikt förslag. Jag kunde det så mycket mindre, som det från statsrådsbänken uttalades, att ett dylikt förslag, d. v. s. en öfningstid på åtta månader för infanteriet, var oantagligt. Nu låter det på ett annat sätt. Man må säga hvad som helst, men jag tror dock på den första förklaringen, ty den var uppenbarligen grundad på en långvarig och omsorgsfull pröfning. Derför måste man blifva orolig, när man några dagar derefter får höra uttalas, att något är antagligt, som utgör nära nog motsatsen till det första. Det är nu så, hvilket ingen kunnat bestrida, att en öfningstid af åtta månader är otillräcklig. Men en värnpliktig armé, mina herrar, med en otillräcklig öfning, hvad är det? Det är efter mitt förmenande ett oting och innebär i flera hänseenden en stor fara för vårt fosterland.

Här har uttalats från flera håll, att detta blott är ett öfvergångsförslag. Huru veta herrarne det? Det är ingen, som kan garantera, att det är ett öfvergångsförslag. För mig ställer det sig så, att det är ett undergångsförslag. Jag tror icke, att det har någon framtid.

Med en sådan uppfattning och ehuru jag visserligen känner det innebära ett tungt ansvar att yrka afslag, men då jag skulle känna det ännu tyngre att hafva med min röst bidragit till antagande af ett dylikt förslag, så får jag, herr talman, yrka afslag. Jag gör det därför att jag anser, att ett bifall skulle bliwa ödesdigert för vårt fosterland och ödesdigert för Första Kammarens ställning inom en snar framtid.

Herr Bildt: Herr vice talman! Med anledning af herr Sjöcronas anförande anhåller jag att få annåla, att jag icke kan gifva sammanjemkningsförslaget min röst. Orsaken hvarför jag inom utskottet icke afgifvit någon reservation är den, att en dylik reservation ju endast kan afse sammanjemkningsens formella del.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpliktstag och ny härordning.
(Forts.)

Herr Berg, Gustaf Axel: Herr vice talman, mine herrar! Jag skulle kunna inskränka mig till att till fullo instämma i hvad den ärade talaren på södermanlandsbänken, herr Boström, här har yttrat, och jag skulle göra det, om icke ett par yttranden, som blifvit här under diskussionen fälda, vore af den beskaffenhet, att jag anser att de böra åtminstone från något håll framhållas och bemötas.

Det har blifvit sagt från ett håll, att den sammanjemkning, som här föreligger, hvilat på en mot Första Kammaren orättvis grund. Jag tror, att ett påstående sådant som detta är origtigt. Nu medgifver jag visserligen, att då kamrarne stannat i så olika beslut, som här skett, då öfningstiden blifvit af denna kammar bestämd till tolf månader, men af Andra Kammaren till åtta månader, det skulle hafva funnits två alternativa utvägar att välja, den ena att sätta öfningstiden lika för alla vapen, och till tio månader, den andra den väg, som utskottet har följt, med olika öfningstid för olika vapen. Men i detta hänseende måste beaktas, att hvarje sammanjemkning bör upprättas på ett sådant sätt, att man ser till, att den verkliga kan i kamrarne genomföras och leda till ett resultat. Det förra alternativet hade bestämdt icke kunnat leda till något resultat; detta deremot är af den beskaffenhet, att man kan hoppas och tro, att det må kunna leda till ett resultat.

Jag skall be att få föra kammaren till minnes hvad som uti en sammanjemkningsfråga för åtskilliga år sedan bär förekom. Det gälde då en fråga, som var af den allvarligaste beskaffenhet — jag kan icke minnas någon sammanjemkningsfråga, som utom den nu föreliggande ådragit sig sådan uppmärksamhet — nemligen frågan om fixering af riksdagsmännens antal. Andra Kammaren hade fattat beslut om ett större antal riksdagsmän inom Andra Kammaren, än hvad Första Kammaren hade beslutat. Den i första hand gifna sammanjemkningen dervidlag hade väl varit att taga ett aritmetiskt medium mellan dessa båda olika antal. Men hvad gjorde då konstitutionsutskottet, som hade denna sammanjemkning om hand, och hvad gjorde denna Första Kammar? Jo, då konstitutionsutskottet insåg, att Andra Kammaren icke skulle taga något mindre antal än hvad kammaren beslutit, föreslog konstitutionsutskottet, att Första Kammaren skulle biträda medkammarens beslut, och denna utskottets hemställan vann Första Kammarens bifall. Häraf ser man att vid sammanjemkningar inom utskottet måtte beaktas hvad som är *möjligt* att genomföra; kamrarne få sedan besluta, om de finna sig vid att antaga denna möjlighet.

Den andra synpunkten, som jag skall be att få upptaga med några ord är den militära synpunkten. Vi hafva från militära auktoriteter inom denna kammar hört alldeles stridiga åsigt, huruvida den härordning, vi skulle erhålla genom bifall till det framlagda för-

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktstag
och ny här-
ordning.*
(Forts.)

medlingsförslaget, är bättre än den nuvarande härordningen. Man har till och med sagt, att detta förslag vore ett oting; man har från södermanlandsbänken sagt, att det vore icke ett öfvergångsförslag, utan ett undergångsförslag. Men, mine herrar, i detta afseende böra vi naturligtvis taga mest hänsyn till de uttalanden, som blifvit gjorda af generalskomitén. I detta fall ber jag att få påpeka, att två talare, som förut berört generalskomiténs uttalande, gifvit det ett alldeles för negativt innehåll. Jag vill nemligen framhålla, att slutklämman i detta uttalande innehåller, att det sammanjemkningsförslag, som här föreligger, innebär en sådan förbättring, att det må kunna antagas att träda i stället för den nuvarande härorganisationen. Generalerna hafva således förklarat, att detta sammanjemkningsförslag är ett fullkomligt acceptabelt förslag till härordning på värnpligtens grund, äfven om icke det allra bästa.

Kunna vi då tveka att taga detta förslag? Jag kan det åtminstone icke. För mig framställer sig å ena sidan, om förslaget nu förkastas, en oöfverskådlig rad af uppskofsmöjligheter, af uppskofssannolikheter för framtiden; å andra sidan anser jag att antagande af sammanjemkningsförslaget vore ett insläende på den rätta vägen och alls icke utgöra något hinder, för vidare utveckling. Under sådana förhållanden, herr grefve och talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Crusebjörn: Herr grefve och talman, mine herrar! Ingen kan mer än jag beklaga de afprutningar med deraf följande försvagning, som gjorts i Kongl. Maj:ts förslag till Riksdagen. Vid framläggandet af detta förslag var regeringen ledd af den uppfattningen, att förslaget borde vara sådant, att man kunde från militärisk synpunkt stå till svars för detsamma såsom varande ett, hvilket vore afpassadt efter våra förhållanden och som kunde hafva framgång samt äfven motsvara tidsförhållandenas fordringar. Det var sålunda helt naturligt, att regeringen måste vid hvarje tillfälle, då det förhandlades i denna fråga, förklara, att det som begärdes vore det minsta, med hvilket man från den synpunkt regeringen hade skulle kunna stå till svars, att förorda.

Nu säger man: regeringen har ingen hållning; ena dagen förklarar den, att härmed måste vi stå och falla; andra dagen förklarar den, att vi kunna taga något annat, som är i flere afseenden vida sämre.

Mine herrar! I det ena fallet var det fråga om en definitiv lösning af försvarsfrågan, men sedermera har frågan kommit i det läget, att det gäller sammanjemkning mellan kamrarnes beslut, och man får då lof att yttra sig om värdet af detta sammanjemkningsförslag. Man måste ju då också tänka på huru vi för närvarande hafva det stäldt och hvad man från försvarssynpunkt vinner genom antagande af det förslag, som nu föreligger. Det är en lätt ståndpunkt att intaga, då man säger att så och så skall det vara; och när man icke får det, så säger man: ja, då vill icke jag vidare medverka vid frågans behandling. Ett sådant tillvägagående förutsätter ju, att det skall finnas någon annan väg, på hvilken frågan

kan föras fram inom en rimligt kort tid. Men om man då förnimmer, att det icke finnes någon sådan väg, måste man ovillkorligen göra sig reda för hvad det innebär, som nu bjudes. Under den förutsättningen är det ju, som herrar generaler afgifvit sitt yttrande, och det är under samma förutsättning, som regeringen nu gör sitt uttalande.

Om vi för närvarande hade ett försvarsväsen, som vore sådant, att man med något slags tillförsigt kunde tills vidare lita till detsamma, så kunde det ju vara skäl att spänna bågen högt och söka att drifva fram något bättre än det nu föreliggande. Men, mine herrar, tyvärr måste jag här säga, att hvad vi för närvarande stå på är mycket vanskligt. Och när här gjorts angrepp mot generalernas auktoritet och de hafva fått den tillvitelsen, att de bedömt denna sak med klenmodighet, så vågar jag säga, att den som talar så, den har icke det ansvar som dessa generaler, som hvilken dag det påfordras skola föra vår armé i fält. Den, som har det ansvaret och känner så väl, som de göra, sina nuvarande truppers egenskaper och beskaffenhet, den måste med stort ansvar tänka på hvad man skulle fränsäga sig med förkastandet af det nu erbjudna sammanjemkningsförslaget.

De hafva därför också ingått i en noggrann granskning af detta förslags innebörd och jemfört detsamma med vårt nuvarande försvar; och de ha dervid, såsom herrarne redan hört, kommit till en alldeles bestämd åsigt om dess värde. Derfor kunna de också så bestämdt uttala önskvärdheten af, att vårt gamla försvarssystem utbytes mot ett enligt detta förslag. Men desse herrar generaler hafva äfven väl vetat att påpeka, hvilka svagheter detta förslag åter igen har, i jemförelse med Kongl. Maj:ts förslag, detta naturligtvis för att ingen måtte kunna åberopa dem såsom de der vid tillstyrkandet af detta förslag betecknat detsamma såsom i någon mån fullt tillfredsställande och betryggande.

Ingen har ifrigare än jag sökt att inom medkammaren göra det klart för hvarjom och enom huru otillfredsställande en öfningstid af åtta månader för infanteriet i sjelfva verket är; och jag har särskildt påpekat, att om man der ämnade stanna vid dessa åtta månader såsom en fullkomligt genomförd organisation, då kunde man och borde man icke öfvergifva den indelta stamtruppen, utan då måste sättas i fråga att behålla åtminstone 50 % af densamma. Det är väl också därför, mine herrar, som man vid sammanjemkningen måst taga hänsyn till denna erinran och därför ökat den föreslagna stamtruppen.

Här har man velat säga, att denna tillökning skulle ha ringa betydelse. Jag vill dock anmärka, att enligt det kongl. förslaget upptogos vid hvarje infanteriregemente 207 volontärer af alla grader, korporaler och menige. Nu har utskottet lagt till 72; det blir således tillhopa 279 och detta innebär en icke så liten ökning. Ty man måste erinra sig, att dessa volontärer få en utomordentligt grundlig utbildning; deras tjänstetid beräknas till tre år. Under denna tid skulle alla bildbara element bland dem vara i tillfälle att få en god befälsutbildning till korporalsgraden, underofficersgraden o. s. v.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpliktslag och ny härordning.
(Forts.)

Samman-
jämknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)

Naturligtvis låter man af dessa volontärer så många, som önska det, rekapitulera; men i medeltal har man beräknat deras tjänstetid till tre år. När de då gå ut, finnas de bland de värnpligtiges antal och inkomma vid mobilisering. Dessa kallar man »före detta stamanstälde».

Med detta volontärsystem påräknar jag således en ganska afsevärd stam af i tjänst varande volontärer och före detta stamanstälde. Om jag beräknar mycket lågt, måste jag dock i de värnpligtiga klasserna få lika stort antal före detta stamanstälde som i effektiv tjänst varande volontärer. Jag har således att förbubbla de sistnämndes antal; och den siffra, jag då får, måste ovilkorligen, vid jämförelse med den nuvarande indelta stammen, anses mycket tillfredsställande. — — —

På grund af förestående votering i Andra Kammaren, finner jag mig hindrad fortsätta mitt anförande och får därför inskränka mig till att tillstyrka det föreliggande förslagens antagande.

Friherre Åkerhielm: Herr grefve och talman! Mina herrar! I det uttalande, som här gjorts af flere talare, att det föreliggande förslaget icke innebär en tillfredsställande organisation af försvaret, kan jag och förmodligen äfven alla kammarens öfriga ledamöter instämma. Det gäller dock, enligt min uppfattning, icke nu att uttala sig derom, huru en fullt tillfredsställande arméorganisation borde se ut. Den fråga, en hvar af oss har i detta ögonblick att ställa till sig, är den: på hvilken väg befrämjar jag bäst försvarets stärkande — genom bifall till utskottets förslag eller genom att med några talare ställa mig på ståndpunkten, allt eller intet, och skjuta undan frågan för att en gång i tiden — när, har ingen kunnat säga — nå hvad man nu betraktar som allt, men som jag för min del tror vara alldeles för litet, om det skall betraktas som det slutliga målet. Gälde det här en mindre angelägen sak, skulle jag väl kunna vara med om att icke afstå en bokstaf af hvad jag funne nödvändigt och lugnt vänta, tills jag fick allt. Men så kan jag för min del icke tänka, då det gäller vårt försvar. För en hvar, som följt med våra dagars internationella förhållanden, torde det vara otvifvelaktigt, att här är periculum in mora och detta så mycket hellre, som, hvad vi än göra i försvarsfrågan, verkningarne af beslutet icke komma att göra sig fullständigt gällande förr än efter en lång tid. För min del tror jag, att det är bättre att taga det säkra för det osäkra, den mindre förbättringen, som nu kan erhållas, framför den större, som står i vida fältet; och min öfvertygelse är ock, att man på den vägen också snabbare kommer till målet.

Här har talats om hvad som skedde 1892. Somliga hafva uttalat sin stora tillfredsställelse dermed, andra sitt klander. Det är sant, att det var en temligen svag organisation, man då fick; men icke förty är jag af den bestämda mening, att när den man, som då intog främsta platsen i konungens råd, med kraft och energi genomförde de nittio dagarne, gjorde han sig i hög grad förtjent om läderneslandet. Gagnet af hvad som då skedde låg mindre i den

ökning af försvarskraft, som uppnåddes, än deri, att försvarsfrågan ändtligen fördes ur den försumpning, hvori den så länge befunnit sig — att vi, efter att länge ha stått och stampat på en plats, ändtligeningo taga ett steg framåt, och att vårt folk blef i tillfälle att genom egen erfarenhet öfvertyga sig om, att utsträckta militärofningar icke medförde skada, utan tvärtom verkade gagnande och uppfostrande på de värnpliktige. Hvarför skulle vi då misströsta om att, derest vi nu antaga detta förslag, det skall utöfva en motsvarande verkan? Om man nu står beredd att från tre månaders öfning öfvergå till åtta, respektive tio eller tolf månader, så är det nog många orsaker, som dertill samverkat, icke minst de yttre inflytelserna; men jag är aldeles viss derom, att ett sådant steg nu icke varit möjligt, om vi icke hade haft erfarenheten af 1892 års organisation. Hvarför skulle vi då icke vara berättigade att tro, att med det allt jemt ökade allvar och nit, med hvilket befälet egnar sig åt de värnpliktiges utbildning, erfarenheten af den nu ifrågasatta ökade värnpliktsöfningen, som till väsentlig del skulle träda i tillämpning redan 1902, snart skall öppna allas ögon för nyttan och nödvändigheten af en ytterligare utsträckning?

Jag skulle härtill kunna lägga det argument, som en talare på norrlandsbänken hänföde, då han hänvisade till den fosterländska anda, som på senare tid allt mera gjort sig gällande. Ja, jag tror också på denna växande fosterländska anda; men den kan ju lika väl anföras som ett argument för det föreliggande förslaget som för talarens yrkande. Det är svårt att förstå, hvarför den icke lika väl skall göra sig gällande, om vi antaga en arméorganisation, som dock är bättre än den, vi för närvarande hafva.

Herr grefve och talman! Med liflig öfvertygelse derom, att, om den nu ifrågasatta utsträckningen af värnplikten blir af Riksdagen antagen, detta skall efter hand föra till en ytterligare utsträckning, som då faller oss till såsom en mogen frukt, samt i den fasta tro, att vi bättre gagna vårt försvar genom att bifalla utskottets förslag än genom att låta frågan falla, för att gripa efter ovissa möjligheter, kommer jag att lägga min röst för utskottets förslag.

Herr Säve: Helt visst har det för de flesta bland oss varit med bekymradt sinne, som vi begärt ordet i den för vårt land så utomordentligt viktiga fråga, som i dag behandlas.

Det är, som kände vi oss stå under tyngden af idel krossade illusioner. När denna riksdag började, då blåste det, sades det, en stark försvarsvind öfver allt Sveriges land; och man var berättigad till den öfvertygelsen, att samma vind skulle komma fosterlandskärlekens vågor att torna sig mot höjden. Men den starka vinden visade sig icke vara annat än en bris, och af de skummande vågorna blef intet annat än en sakta krusning på vattenytan, en krusning, som måhända snart försvinner för att lemna plats för den gamla bekanta stiltjen, under hvilken försvarsfrågans farkost står och stampar med slaka segel och hängande vimplar.

Emellertid är det för oss nödvändigt att begagna oss af den

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pliktslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

*Samman-
jemknings-
förslag
i fråga om
ny värn-
pligtslag
och ny här-
ordning.
(Forts.)*

lilla försvarsbris, som vi för närvarande hafva. Det är plågsamt för oss, när vi ansett oss kunnat på goda grunder hysa förhoppningar om att få de 365 dagarne, att nödgas sänka anspråken först till 300 och sedan ytterligare till 240 dagar. Men frågan ställer sig så: ligger icke i dessa 240 dagar äfven med uppoffrandet af indelningsverket ett afgjordt framsteg? Jag skulle känt mig tveksam i svaret, men då sådana militära auktoriteter som de, som här återopades af herr krigsministern i början af debatten, ansett sig kunna förklara, att häri ligger ett framsteg, då måste mina betänkligheter falla.

Men de måste äfven falla, då jag tager hänsyn till härens hufvudstyrka, våra beväringssynglingar. Officerare och volontärer åtaga sig krigstjensten af fri vilja, men de unge värnpliktige gå ut i krigstjänst i följd af en medborgerlig pligt, som vi ålagt dem. Men hafva vi ålagt dem den pligten, då är det ock vår absoluta skyldighet att se till, att desse unge män, när de skola gå i fält, kunna göra det med den bästa utrustning. Det är ett förfärande ansvar, som hvilat på lagstiftarne, då de befalla de värnpliktige att gå ut i kriget, men icke gifvit dem de förutsättningar, som krävas för att de skola kunna rätt fullgöra sin uppgift. Det moderna kriget ställer utomordentligt stora fordringar på den enskilde. Huru hafva vi dragit försorg om, att våra unge värnpliktige skola kunna fylla dessa fordringar? Vi hafva gett dem goda vapen, men hafva vi också gifvit dem tillräcklig öfning i användandet af dessa vapen? Nej. Det kan hända, att de en gång måste underkasta sig ett vinterfälttågs alla strapatser; hafva vi tränat dem för sådant? Det kan hända, att de skola gå att möta mångdubbelt öfverlägsne motståndare, som fått en utbildning under fanorna af fem år och som ledas af framstående officerare, med en praktisk erfarenhet, förvärfvad under många fälttåg; men äro de efter endast 90 dagars öfning verkligen beredda till en sådan strid, som icke är någon barnlek, utan som gäller lif och död?

En annan omständighet, också värd beaktande, är den, att enligt allmän erfarenhet ett folk, som ombyter härorganisation, har att motse en tid af militärisk svaghet. Den gamla organisationen är i upplösning och den nya har icke kommit till stånd. Ett sådant folk synes mig, för att begagna en bild, värnlöst liksom kräftan, som fält sitt gamla skal, men ännu icke fått det nya. Nu förhåller det sig dock så med oss, att man sökt göra vårt försvar under öfvergångstiden vida mera betryggande, än det gamla varit. Under sådana förhållanden blir fällningen af vårt skal icke synnerligen farlig, ty, under det att det gamla, svagare skalet så småningom upplöses, bildas det starkare nya — — — —

Men jag afbrytes här af budskapet, att den viktiga frågan är löst i medkammaren. Härmed är diskussionen avslutad äfven i denna kammare. Jag blir sålunda den siste, som har ordet, och jag begagnar det för att uttala å allas våra vägnar både våra tacksägelser till det gamla indelningsverket, som under en så lång tid varit vårt värn i farans stunder, och våra innerliga förhoppningar, att den nya härorganisation, som skall träda i dess ställe, måtte blifva till välsignelse för vårt älskade fosterland.

Herr Sandberg: Jag ber om ursäkt, att jag tager herrarnes tid i anspråk, men det må tillåtas mig att begagna min fria yttranderätt, äfven om jag har olika åsikter mot flertalet inom kammaren.

Det finnes ett allmänt, välbekant och ofta uttaladt omdöme om oss svenskar, att vi äro ett trögt folk, fullt af hetsigheter. Att åtminstone den senare delen af detta omdöme är sann, tyckes mig särskildt bevisas genom det märkvärdiga och nästan till det underbara gränsande förhållande, att särskilda utskottet på ett par dagar kunnat uppgöra ett sammanjemkningsförslag mellan kamrarnes olika beslut. Ehuru jag villigt erkänner, att i detta försvarsutskott sannolikt samlats eliten af våra riksdagsmän inom båda kamrarna, torde dock ett sådant hastverk icke hafva nått en så hög grad af fullkomning, att icke många brister der finnas att anmärka. När så är, vore det min önskan, att vårt folk och dess representanter finge något rådrum och besinningsstid, innan beslut fattas i en så vigtig fråga.

Jag har äfven velat begagna tillfället att här uttala min stora fruktan för, att, om detta förslag nu blir lag, och vårt folk får af erfarenhet känna de tunga skattebördor, som till följd deraf komma att påläggas, det ligger inom möjlighetens, för att icke säga sannolikhetens, område, att en så stark reaktion uppstår, att anslagen till försvarets stärkande blifva mindre, än man väntat och beräknat.

Jag yrkar afslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande memorial yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och vidhålla sina i frågan förut fattade beslut.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Nordensfalk* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och vidhåller sina i frågan förut fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—118;

Nej—22.

Sammanjemkningsförslag i fråga om ny värnpligtslag och ny härordning.
(Forts.)

Herr Boström, Gustaf, erhöill på begäran ordet och yttrade: Herr grefve och talman! Jag anhåller att till protokollet få antecknad, att min röst är att återfinna bland minoritetens. Jag ber att detta må antecknas, då jag icke deltagit i dagens förhandlingar.

Vid förnyad föredragning af kammarens tillfälliga utskotts den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, angående begäran om utredning i fråga om inlösen och afskrifning af de frälseräntor, hvilkas inlösen ej åligger statsverket, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Tham, Sebastian</i> ,	fr. o. m. den 25 innev. maj	t. o. m. den 5 nästk. juni		
» <i>von Möller</i>	»	»	»	»
» <i>Sandqvist</i>	»	»	till riksdagens slut	»
» <i>Ehrenborg</i>	»	»	»	»
» <i>Nyström, Thomas</i> ,	»	»	»	»
» <i>Wester</i>	»	26	t. o. m. den 5 nästk. juni	»
friherre <i>Gripenstedt</i>	»	»	8	»
herr <i>Behm</i>	»	28	5	»
» <i>Fröberg</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 24 i denna månad			
» <i>Fosser</i>	» 6 » » » 27 » » »			

samt herrar *Bohnstedt* och *Rodhe* till riksdagens slut.

På framställning af herr talmannen beslöts, att statsutskottets under dagen bordlagda utlåtande n:o 90 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde;

hvarjemte kammaren, likaledes på hemställan af herr talmannen, medgaf, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 4,07 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 24 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades protokollet för den 17 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 90.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 22 och 23 innevarande månad bordlagda utlåtande och memorial:

n:o 13, angående användande af riksbankens vinst för år 1900, och

n:o 14, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades grefve *Posse* från och med den 24 innevarande maj till den 5 nästkommande juni, herr *Bergendahl* under 8 dagar från den 26 i denna månad och herr *Lithander* till riksdagens slut.

Kammaren åtskildes kl. 2,07 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 28 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollen för den 18 och 21 i denna månad.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att talmannen i Första Kammaren grefve *Gustaf Sparre*, som den 25 maj undergått operation för inklämdt bräck, är för återstoden af riksdagen oförmögen att sköta sina åligganden, varder härmed intygadt.

Stockholm den 26 maj 1901.

John Berg,
legit. läkare.

Herr vice talmannen yttrade: Det är med stor förstämning och oro vi mottagit budskapet om vår högt vördade och värderade talmans sjukdom, och då vi nu gifva uttryck för denna vår känsla och för vårt varma deltagande för honom, uttalar jag vår innerliga förhoppning, att en mild försyn måtte snart återskänka honom helsa och krafter till fortsatt framgångsrikt arbete i fäderneslandets tjänst, till fortfarande lycka och välsignelse för honom sjelf och för alla dem, som stå honom nära.

Anmälades och bordlades

lagutskottets memorial n:o 51, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckta motioner angående lagstifningsåtgärder för vidmagthållande af jordbruksnäringen inom Norrland och Dalarne; äfvensom

första särskilda utskottets utlåtanden:

n:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret; och

n:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 106, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efter-skänkande af kronans rätt till tre danaarf;

n:o 107, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående in-dragning till statsverket af den från den så kallade bergsfrälsejorden i Kopparbergs län utgående tågtekarsrättan;

n:o 108, i anledning af väckt motion angående inlösen af krono-tionde, som innehafves under enskild eganderätt;

n:o 110, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upp-låtande till landtförsvaret af mark, tillhörande dels indragna militie-bostället n:is 17 och 22 Rinkaby i Kristianstads län, dels ock den från förra militiebostället n:o 1 Åbus i samma län afsatta kronopark;

n:o 111, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående för-säljning till Karlshamns stad af öarne Frejsholmen och Boön med tillhörande skär och vattenrätt;

n:o 112, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upp-låtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län;

n:o 113, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upp-låtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i gruiva; samt

n:o 114, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående för-delning af besparingar å sjetta hufvudtitelns anslag till jordbruket, handeln och näringarna.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

n:o 94, till Konungen, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

n:o 95, till fullmäktige i riksbanken med öfverlemnande af banko-reglementet.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 22 och 24 inne-varande månad bordlagda utlåtande n:o 90, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning an-gående afyttrande för byggnadsändamål af vissa delar af det s. k. Ladugårdsgärdet m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta ut-låtande hemställt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *Asker* och *Almström* från och med den 30 samt herr *Björlin* från och med den *Första Kammarens Prot. 1901. N:o 35.*

31 i denna månad till Riksdagens slut äfvensom herr *Andersson*,
Axel Gustaf, under nästkommande vecka.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 8,22 e. m.

In fidem

Carl Fred. Vougt.
